

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Географічний факультет

Кафедра географії та менеджменту туризму

**ГЕОПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ В КАРПАТАХ
(КУРОРТНИЙ АСПЕКТ)**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

Студент 2 курсу, 619 групи

Можайкін Денис Ілліч

Керівник:

кандидат географічних наук, доцент

Явкін В'ячеслав Григорович

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____ Від «_____» _____ 2023р.

Зав. кафедрою _____

д. геогр. наук, доц. Король О.Д.

Чернівці 2023

АНОТАЦІЯ

Можайкін Д.І. Геопросторова організація туризму в Карпатах (курортний аспект). Кваліфікаційна (магістерська) робота на здобуття освітнього кваліфікаційного рівня вищої освіти спеціальності 242 «Туризм» освітньо-професійної програми «Туризмознавство». – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

Магістерська робота характеризує стан перспективи розвитку курортів Карпатського регіону. Описано проблеми формування та становлення курортів Карпат.

Проведено теоретичний аналіз наукових джерел відповідно до теми дослідження. Охарактеризовано тенденції формування та розвитку курортів Карпат.

Здійснено аналіз динаміки та співвідношення санаторно-курортної діяльності Карпат. Визначено основні напрямки розвитку геопросторової системи курортів Карпат.

Визначено проблеми та перспективи розвитку гірськолижних курортів Карпат. Розглянуто основні процеси для реалізації розвитку гірськолижних курортів Карпат. Розглянуто особливості сучасної мережі курортів Українських Карпат.

Ключові слова: курорт, гірськолижний туризм, санаторно-курортна діяльність, оздоровчий туризм, геопросторова система, тенденції формування, перспективи розвитку.

SUMMARY

D.I. Mozhaikin. Geospatial organization of tourism in the Carpathians (resort aspect). Qualification (master's) thesis for the higher education qualification level of specialty 242 "Tourism" of the educational and professional program "Tourism Studies." - Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

The master's thesis characterizes the state of prospects for the development of resorts in the Carpathians. The problems of formation and development of the Carpathian resorts are described.

The theoretical analysis of scientific sources in accordance with the research topic is carried out. The trends in the formation and development of resorts in the Carpathian region are characterized.

The dynamics and correlation of sanatorium and resort activities in the Carpathians are analyzed. The main directions of development of the geospatial system of resorts of the Carpathians are determined.

The problems and prospects for the development of ski resorts in the Carpathian region are identified. The main processes for the realization of the development of ski resorts in the Carpathians are considered. The features of the modern network of resorts in the Ukrainian Carpathians are considered.

Keywords: resort, ski tourism, sanatorium and resort activities, health tourism, geospatial system, trends, development prospects.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Д.І. Можайкін

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КУРОРТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	9
1.1 Теоретичні основи формування та розвитку курорту	9
1.2 Формування та розвиток гірськолижних курортів України.....	17
1.3 Формування та розвиток Карпатського євро регіону	24
Висновки до І розділу	31
РОЗДІЛ ІІ АНАЛІЗ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРОРТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ТА.....	33
2.1 Аналіз розвитку санаторно-курортної діяльності Європи	33
2.2 Аналіз розвитку санаторно-курортної діяльності Карпатського регіону.....	40
2.3 Геопросторова система курортів Карпат.....	50
Висновки до ІІ розділу.....	56
РОЗДІЛ ІІІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУРОРТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ	58
3.1 Процеси для реалізації розвитку гірськолижних курортів Карпатського регіону	58
3.2 Перспективи розвитку гірськолижних курортів Карпатського регіону.....	62
3.3 Особливості сучасної курортної мережі Українських Карпат	67
Висновки до ІІІ розділу	73
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток технологій та швидкий темп життя суспільства вимагає можливості для рекреації та оздоровлення. Відповідно до цього курорти набувають важливого значення. Особливістю курортів є використання природних ресурсів, а саме: клімат, термальні джерела, лікувальні грязі, морська вода. Вони мають важливий вплив на лікування, профілактику та медичну реабілітацію різних захворювань.

Низка факторів впливає на виникнення, становлення і розвиток курортів серед них: природні ресурси та клімат, що відіграють важливу роль у визначенні атмосфери та привабливості місця відпочинку. Клімат вважається одним з найважливіших факторів, що впливають на вибір місця відпочинку. Лікувальний ефект відіграє важливу роль у широкому поширенні курортів. Позитивний досвід приваблює нових відвідувачів, забезпечує повторний бізнес і сприяє розвитку місцевої економіки. Не менш важлива і психологічна складова оздоровчого ефекту. Історичний фактор також впливає на формування курортів. Багаторічна історія людства засвідчує, що курорти - місця зі спеціальними умовами для відпочинку та оздоровлення - формувалися під впливом різноманітних історичних чинників. Роль історії у становленні та розвитку курортів дуже важлива, оскільки вона визначає їхній культурний, економічний і соціальний характер. Роль економічних чинників у формуванні та розвитку курорту визначає його життєздатність, конкурентоспроможність і впливає на економічне обличчя всього регіону. Курорти як економічні одиниці є не тільки місцями відпочинку, а й мають стратегічне значення для розвитку регіону.

Важливе значення для ефективного розвитку курорту має і розвинена інфраструктура. Розвинена інфраструктура є важливим чинником залучення туристів. Розвинені транспортні та комунікаційні мережі, доступ до медичних послуг роблять курорти привабливими для відпочивальників. Інвестиції в розвиток інфраструктури стимулюють економічний розвиток курорту та

прилеглих територій. Ці всі фактори є важливими у розвитку гірськолижних курортів України та курортів Карпатського єврорегіону.

Найвідомішим та найрозвинутішим гірськолижним курортом України є Буковель. Туристичний комплекс "Буковель" був побудований з нуля не так давно і сьогодні приймає тисячі туристів. Він пропонує широкий спектр послуг як взимку, так і влітку, розвиваючи нові проєкти та вдосконалюючи свою інфраструктуру. Курорт являє собою місто, що надає велику кількість об'єктів для спорту, бізнесу, відпочинку та зміцнення здоров'я.

Курорти Карпат також знаходяться і у прилеглих держав у єврорегіоні. Карпатський єврорегіон - це регіон у Центральній Європі вздовж Карпатських гір, який об'єднує 19 прикордонних адміністративних одиниць п'яти країн, а саме Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську та Чернівецьку області; Польщу: Підкарпатське воєводство; Словаччина: Кошицький та Пряшівський краї; Угорщина: області Боршод-Абауй-Земплен, Гайду-Біхар, Гевеш, Яс-Надькун-Сольнок та Саболч-Сатмар-Берег; Румунія: повіти Біхор, Салай, Сату-Маре, Марамуреш, Харгіта, Сучавський та Ботошанський повіти. Єврорегіон був створений 14 лютого 1993 року в угорському місті Дебрецен, де міністри закордонних справ підписали угоду.

У порівнянні з іншими аналогічними структурами в ЄС, Карпатський єврорегіон не використовує можливості транскордонного співробітництва для прискорення соціально-економічного розвитку прикордонних територій, підвищення їх конкурентоспроможності та покращення рівня життя їх мешканців. Однак потенціал регіонального співробітництва між Україною та ЄС є значним. Активізація транскордонного співробітництва між єврорегіонами поки що немає значного впливу, що пов'язано, головним чином, з організаційним аспектом їх формування та розвитку.

Першочергові заходи щодо підвищення ефективності, рентабельності та зростання туристичного сектору, внутрішнього туризму, в'їзного туризму та готельного господарства включають: заохочення підприємницької активності за допомогою цільових стимулів; стимулювання розвитку готельно-

курортного сектору та довгострокових інвестицій шляхом впровадження гнучких механізмів податкового стимулювання, включно з податковими пільгами для інвесторів; реконструкція та модернізація зон відпочинку, рекреаційних і туристичних об'єктів.

Експерти підкреслюють, що спроможність України вийти на світовий ринок із конкурентоспроможним гірськолижним продуктом багато в чому залежить від перспектив політики соціально-економічної реконструкції регіону. Ефективна реалізація такої політики сприятиме необхідним соціальним та екологічним змінам у всіх галузях економіки Карпатського регіону. Примітний і привабливий для туристів рекреаційний потенціал регіону з його великими лісовими масивами, унікальною флорою і фауною, величними горами, лікувальними ресурсами і численними пам'ятками історії та культури. Для подальшого розвитку регіону вкрай важливо визначити стратегію, в якій будуть позначені ключові зони зростання.

Мета дослідження: проаналізувати стан та визначити перспективи розвитку курортів Карпатського регіону.

Відповідно до мети визначено наступні **завдання дослідження:**

1.Зробити теоретичний аналіз наукових джерел відповідно до теми дослідження; схарактеризувати тенденції формування та розвитку курортів Карпатського регіону.

2.Проаналізувати та порівняти санаторно-курортну діяльність Карпатського регіону України та Європи.

3. Визначити проблеми та перспективи розвитку курортів Карпатського регіону.

Об'єкт дослідження: розвиток та формування курортів Карпатського регіону.

Предмет дослідження: аналіз санаторно-курортної діяльності Карпатського регіону та Європи.

Відповідно до мети та завдань було використано такі **методи дослідження:** теоретичні (аналіз та вивчення літератури із теми

дослідження); **емпіричні** (проведення дослідження відповідно до теми дослідження експерименту); **математико – статистичні** (якісний аналіз отриманих результатів емпіричного дослідження).

Структура дипломної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КУРОРТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

1.1 Теоретичні основи формування та розвитку курорту

В наш час значення курортів і рекреації не змінилося, коли стрімкий розвиток технологій і безперервний ритм життя ставлять нові завдання зі збереження здоров'я, психічного та емоційного благополуччя людей. Теоретичні засади формування та розвитку курортів визначаються широким спектром чинників, що включають як медичні, так і економічні, екологічні та соціокультурні аспекти. У даній роботі розглядаються ключові теоретичні аспекти, що визначають ефективність і розвиток курортів та їхній вплив на здоров'я і загальну якість життя людей.

Курорт (від нім. *Kurort*, от *Kur*– лікування и *Ort*– місце) – освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їхньої експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, яку використовують з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні [20].

Під курортними факторами розуміють:

- 1) умови, території курортної зони або курорту, що сприяють лікуванню й оздоровленню організму людини;
- 2) способи й комплексні методики, які застосовують на курорті для надання лікувально-профілактичних послуг.

Курортні фактори - це природні або штучно створені сприятливі умови, які є засобами, необхідними для здійснення лікувально-профілактичної діяльності на конкретному курорті (рис 1).

Відмінною особливістю курортних чинників є можливість їх комплексного використання для отримання оздоровчого ефекту.

Основними природними лікувальними ресурсами є клімат, мінеральні та термальні джерела, лікувальні грязі, озокерит, ропа лиманів та озер, морська вода, природні об'єкти та комплекси з кліматичними умовами, придатними для лікування захворювань, медичної реабілітації та профілактики.

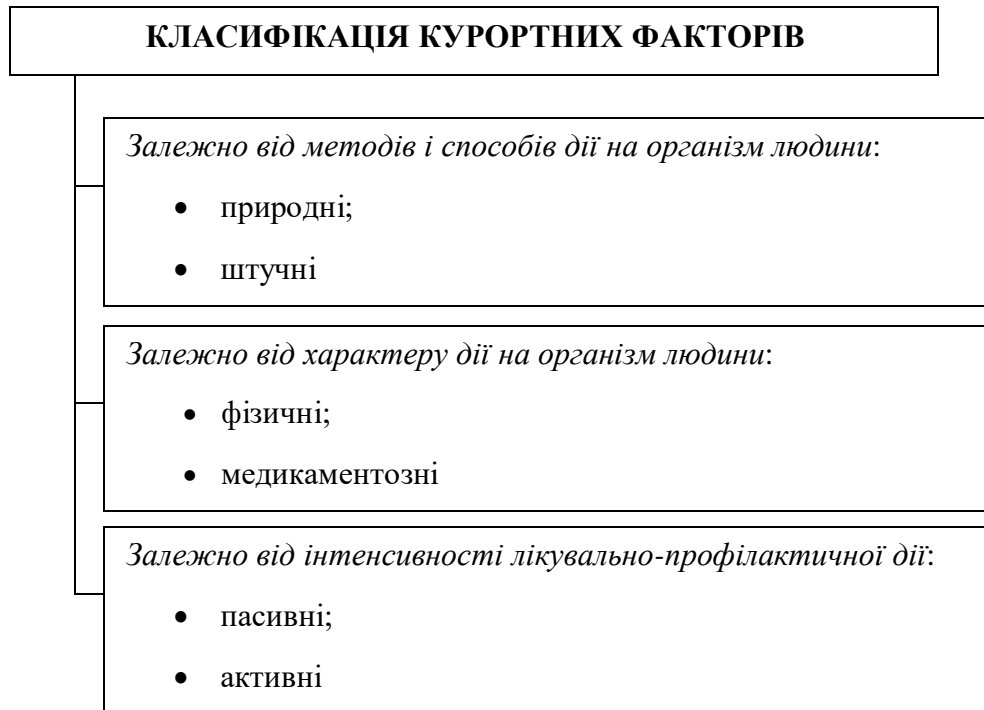

Рисунок 1. Класифікація курортних факторів

Головні курортні фактори та їхнє використання в лікувальних та оздоровчих цілях наведені на рисунку 2.

Рисунок 2. Курортні фактори та їхнє використання в лікувальних та оздоровчих цілях

Функції курорту:

- 1) Медичне лікування на курорті
- 2) Медична реабілітація пацієнтів
- 3) Відновлювальне лікування осіб із пресимптоматичними та медичними захворюваннями;
- 4) Відпочинок і профілактика захворювань з метою зміцнення здоров'я;
- 5) Культура, освіта та розваги.

Перші три функції курортів становлять основу санаторно-курортної терапії, в якій у лікувальних цілях використовують фізичні елементи природи.

Загальні вимоги до курортів.

1. Наявність вивчених природних лікувальних чинників, що забезпечують нормальне функціонування курорту і його розвиток
2. Наявність технічних засобів, необхідних для раціонального використання елементів курорту (ванни, басейни, грязелікарні, аеросолярії, пляжі тощо)
3. Спеціальні об'єкти для лікування та проживання (санаторії, пансіонати).
4. Наявність лікувально-профілактичних закладів, що надають медичну допомогу пацієнтам.
5. Наявність рекреаційних і спортивних споруд та майданчиків.
6. Наявність об'єктів громадського призначення, громадського харчування, торгівлі та побутового обслуговування, закладів культури та освіти.
7. Благоустрій, що відповідає всім вимогам санітарно-гігієнічних норм (водопостачання, каналізація, підтримання місцевої чистоти).
8. Зручні засоби комунікації.
9. Необхідність дотримання загальнокурортних правил.

Основною складовою інфраструктури, що забезпечує розвиток курортної галузі в регіоні, є наявна інфраструктура, представлена базами

відпочинку та курортними установами, що пропонують різноманітні види рекреаційної діяльності.

Курортна індустрія - це комплекс лікувально-профілактичних закладів (санаторії, лікувальні пансіонати, курортні поліклініки, пляжі, галереї мінеральних вод, водолікарні, радонові, грязьові, солярії, аерарії, басейни, аксонометрії, тематичні парки та природні парки), основна функція яких функція яких полягає в обслуговуванні лікування та відпочинку людей [3, с. 14].

Курортна інфраструктура:

- 1) система матеріальних об'єктів і видів діяльності із забезпечення населення курортними послугами, що сприяють зміцненню його здоров'я;
- 2) підсистема соціальної інфраструктури, що має підсистеми допоміжних об'єктів (зв'язок, дороги, транспорт тощо).

До основних компонентів курортної інфраструктури належать медичні заклади, профілактичні установи, заклади культури, заклади побутового обслуговування, спортивні споруди, а також кваліфікований медичний та обслуговуючий персонал.

У виникненні, розвитку та остаточному формуванні курортів відіграє роль низка факторів, серед яких географічні, кліматичні, природні, історичні та економічні чинники. Основними причинами та процесами є природні ресурси та клімат, лікувальний ефект, історичні фактори, економічні чинники, інфраструктура, управління та планування.

Природні ресурси та клімат: Багаті природні ресурси, такі як цілющі джерела, мінеральні води, ліси і гірська місцевість, сприяють виникненню курортів. Клімат також важливий і може бути спекотним або холодним, залежно від виду відпочинку.

Природні лікувальні ресурси, такі як гарячі джерела і мінеральні води, стають все більш важливими для оздоровчих центрів, що пропонують фізіотерапевтичні та оздоровчі процедури. Свіже повітря, екологічно чиста

вода і природні ландшафти сприяють загальному відчуттю благополуччя і релаксації.

Розвиток об'єктів для захисту та сталого розвитку природних ресурсів є нагальним питанням. Енергоефективність та використання відновлюваних джерел енергії допомагають створювати екологічно чисті та стійкі курорти, які відповідають сучасним потребам.

Оздоровчий туризм також використовує природні лікувальні ресурси, щоб запропонувати відвідувачам можливість не лише відпочити, але й покращити своє здоров'я. Спа-процедури, фітнес-центри та інші форми оздоровлення використовують переваги природи для забезпечення повного розслаблення та доброго самопочуття.

Таким чином, природні ресурси та клімат визначають не лише унікальність кожного місця відпочинку, але й потенціал для сталого розвитку, який забезпечує релаксацію та насолоду для відвідувачів.

Історичні фактори: курорти можуть виникати як місця, що мають історичну цінність, популярні серед туристів завдяки своїй унікальній історії та культурній спадщині.

Багаторічна історія людства засвідчує, що курорти - місця зі спеціальними умовами для відпочинку та оздоровлення - формувалися під впливом різноманітних історичних чинників. Роль історії у становленні та розвитку курортів дуже важлива, оскільки вона визначає їхній культурний, економічний і соціальний характер.

Історія розвитку курортів сягає корінням у далеке минуле. Ще в стародавньому світі римляни використовували термальні джерела для відновлення здоров'я та відпочинку. Це був перший крок у формуванні культури курортного відпочинку. У середні віки монастирі та термальні джерела також стали популярними місцями відпочинку.

З розвитком торгівлі, особливо Шовкового шляху, виникли торговельні маршрути, що проходять через різні культури і території. Це призвело до збільшення потоку людей і обміну культурними впливами. Засновники

курортів часто обирали місця, багаті на природні ресурси, не тільки через їхні красиві ландшафти, а й через можливості оздоровлення, які вони надавали відвідувачам.

Епоха відкриттів у XVI-XVII століттях також сприяла розвитку курортів. Великі морські подорожі призвели до обміну ідеями, технологіями та впливами між різними частинами світу. Морські та приморські курорти стали популярними серед людей, які шукали поєднання природних красот і можливостей для відпочинку.

Промислова революція XIX століття призвела до економічного зростання і підвищення рівня життя. У людей з'явилося більше часу і коштів для проведення дозвілля, що сприяло розвитку курортів як місць відпочинку і розваг. Розвиток залізничного транспорту також полегшив доступ до курортів, надавши зручні засоби пересування.

У XX столітті значення курортів було підкреслено розвитком масового туризму і зростанням інтересу до здоров'я та фітнесу. Курорти стали важливим елементом світової індустрії туризму, пропонуючи цілу низку програм для відпочинку, оздоровлення та зміцнення здоров'я.

Таким чином, історія курортів відображає еволюцію суспільства і його ставлення до відпочинку і здоров'я. Від стародавніх термальних джерел до сучасних лікувальних комплексів курорти продовжують слугувати не тільки місцем релаксації, а й центрами підтримання та відновлення фізичного і психічного здоров'я.

Економічні чинники: розвиток туризму може стати стратегічним рішенням для місцевої економіки. Курорти можуть створювати нові робочі місця та генерувати дохід через туристичну індустрію.

Курорти як економічні одиниці є не тільки місцями відпочинку, а й мають стратегічне значення для розвитку регіону. Роль економічних чинників у формуванні та розвитку курорту визначає його життєздатність, конкурентоспроможність і впливає на економічне обличчя всього регіону.

Для створення і підтримки курорту потрібні значні інвестиції. Фінансування потрібне на всіх етапах - від будівництва готелів і розважальних комплексів до розвитку інфраструктури. Інвестори та фінансові інститути виступають у ролі каталізаторів розвитку, надаючи ресурси, необхідні для будівництва та підтримки курорту.

Економічний ефект курорту визначається туристським попитом. Збільшення потоку туристів сприятиме розвитку сфери послуг, роздрібною торгівлі, ресторанного бізнесу та інших суміжних галузей. Важливо розуміти потреби та вподобання туристів і адаптувати послуги та пропозиції для отримання максимального прибутку.

Розвинена інфраструктура є важливим чинником залучення туристів. Розвинені транспортні та комунікаційні мережі, доступ до медичних послуг роблять курорти привабливими для відпочивальників. Інвестиції в розвиток інфраструктури стимулюють економічний розвиток курорту та прилеглих територій.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що економічні чинники відіграють важливу роль у становленні та розвитку курортів. Взаємодія інвесторів, туристського попиту, інфраструктури та стратегічного планування сприяє створенню успішного курортного простору, який користується популярністю у відпочивальників і робить внесок в економічний розвиток регіону.

Інфраструктура: розвиток туристичної інфраструктури, такої як готелі, ресторани, розважальні та транспортні об'єкти, відіграє важливу роль у створенні приємного середовища для туристів.

Інфраструктура туристського курорту є важливим чинником його конкурентоспроможності, забезпечуючи комфорт і зручність відпочивальників та сприяючи розвитку туристської діяльності. Роль інфраструктури у формуванні та розвитку курортів важлива для забезпечення стабільного і стійкого зростання туристичного сектора.

Інфраструктура включає в себе широкий спектр об'єктів і послуг, починаючи від транспортних мереж і закінчуючи розважальними об'єктами. Наявність якісної, розвиненої транспортної інфраструктури визначає доступність курортів. Транспортна доступність, якість доріг і наявність аеропорту значно полегшують пересування туристів і визначають перше враження про курорт.

Житлова інфраструктура також відіграє важливу роль у формуванні та розвитку курортів. Наявність різноманітних готелів, пансіонатів і будинків відпочинку збільшує вибір мандрівників, стимулює конкуренцію між компаніями, підвищує якість обслуговування та розширює спектр послуг.

Розважальна та спортивна інфраструктура - найважливіший елемент дозвілля та відпочинку. Сучасні курорти пропонують широкий спектр можливостей для розваг, включно зі спортивними змаганнями, екскурсіями та культурними заходами. Парки, театри, кінотеатри, ресторани і кафе надають відпочивальникам широкий вибір.

Екологічні аспекти важливо враховувати під час формування та розвитку курортів. Збереження заповідників, створення зелених зон і парків, упровадження екологічно чистих технологій під час будівництва та експлуатації інфраструктури допомагають зберегти природні ресурси і зробити курорт привабливішим для екологічно свідомих людей.

Таким чином, інфраструктура туристського курорту визначає його успіх і привабливість для відпочивальників. Якість транспортної, житлової, розважальної та іншої інфраструктури є важливим чинником формування позитивного іміджу курорту та забезпечення його сталого розвитку.

Маркетинг і реклама: процес розвитку курорту також пов'язаний з маркетинговими та рекламними стратегіями. Правильне позиціонування та ефективна реклама можуть привабити туристів і просувати курорт.

Маркетинг і реклама в сучасному суспільстві визначають успіх багатьох галузей, і туризм не є винятком. Якщо йдеться про курорти, то ці інструменти відіграють ключову роль у формуванні та розвитку цього виду відпочинку.

Вони не тільки приваблюють туристів, а й допомагають створити унікальний імідж, взаємодіяти з аудиторією та управляти репутацією.

Одним з основних завдань маркетингу в курортному бізнесі є створення і підтримання позитивного іміджу. Рекламна кампанія має відображати всі переваги курорту, підкреслювати його унікальність і виділяти його серед конкурентів. Ефективний маркетинг дає змогу визначити цільову аудиторію, розробити стратегію її задоволенню і постійно підтримувати інтерес до курорту.

Процес створення та розвитку курорту починається з аналізу ринку та виявлення основних конкурентів. На основі цих даних розробляються унікальні пропозиції, що відрізняють курорт від інших. Рекламні кампанії підкреслюють ці унікальні особливості та спрямовані на привернення уваги потенційних відвідувачів.

Ефективний маркетинг також допомагає керувати сезонністю. Рекламні кампанії можуть бути спрямовані на стимулювання відвідувань у періоди зниження активності за рахунок привабливих пропозицій і знижок.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що маркетинг і реклама відіграють важливу роль у становленні та розвитку курорту. Вони допомагають створити унікальний імідж, привернути увагу цільової аудиторії, підтримати стійкий інтерес і ефективно управляти туризмом.

1.2 Формування та розвиток гірськолижних курортів України

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується зростаючою роллю і значенням туризму і курортної діяльності. Особливо динамічно розвивається сфера курортів і рекреації, що пов'язано зі створенням сприятливих умов для залучення інвестицій в туризм і розвитком курортної інфраструктури. Просування позитивного туристичного іміджу України і загальне підвищення уваги людей до свого здоров'я, тривалості життя і прагненню продовжити продуктивну працездатність.

Курортна діяльність відноситься до сфери послуг, оскільки основним видом товарів, споживаних в результаті курортної діяльності, є курортні послуги [10].

Найвідомішим та найрозвинутішим гірськолижним курортом України є Буковель. Тому розглянемо еволюцію та розвиток курорту на прикладі ТК "Буковель".

Буковель-найбільший гірськолижний курорт України. Готель розташований в самому центрі міста. Недалеко від села Поляниця Яремчанського району біля підніжжя гори.

Історія курорту почалася в 2000 році, коли було підписано угоду між ТОВ "Скорзонера" і компанією "ГоризонтАЛ" про створення туристично-рекреаційного комплексу цілорічного призначення. Були проведені передпроектні дослідження території, враховані можливі варіанти розташування осей гірськолижних трас і канатних доріг на 1-му етапі, до вивчення території були залучені великі іноземні компанії і були залучені до створення генерального плану, зокрема плани австрійської компанії – Plan Alp і канадського Ecosign.

Директор ТОВ "Скорзонера" Олександр Шевченко вперше почав кататися на лижах в Словаччині в 2000 році. З цієї причини у нього виникла ідея створення гірськолижного курорту в Карпатах. Він переконаний, що 99% людей, які намагаються кататися на лижах, більше не відмовляються від цього. А з сучасними технологіями виготовлення лиж і супутніх предметів ви можете навчитися кататися за 2-3 дні, ці ж технології роблять катання безпечним і комфортним, а вибір складності трас вже залежить від вашого бажання і ваших фізичних сил [8].

Поняття "курорт світового класу", охоплює не тільки якість гірськолижних схилів комплексу, а також це курорт з відповідними витягами, осніженням, безпекою і міжнародним туризмом. Також важливим є розвиток гірськолижної інфраструктури до рівня міжнародного гірськолижного курорту.

В кінці 2001 року були зроблені перші кроки по запуску першої канатної дороги туристичного комплексу - підйомника довжиною 691м на північному схилі Буковеля. Паралельно з будівництвом канатної дороги був розроблений варіант розміщення парної канатної дороги на північно-західному схилі Буковеля. З 2002-2003х років проект був реалізований у вигляді канатної дороги протяжністю 1000 метрів.

У 2003 році було відкрито маршрут 2а та двомісний підйомник. У 2004 році був відкритий маршрут 7а, і почалася активна підготовка до будівництва великої гірськолижної зони з установкою канатного підйомника.

У 2003/2004 році на території підприємств групи "Буковель" відпочило 48 000 осіб, а в 2004/2005 році - 206 000. У 2006/2007 році гостями стали близько 400 000 чоловік. У сезоні 2008/2009 курорт відвідало близько 850 000 унікальних туристів. У 2010/2011 році на курорті було зареєстровано 1,2 мільйона щоденних відвідувань. Від 8% до 10% від загального числа туристів складають іноземні туристи.[8]

У 2012 році Гірськолижний курорт Буковель був визнаний найбільш швидкозростаючим гірським курортом у світі.

На території комплексу знаходиться гірськолижна школа Буковеля - BukovelSkiSchool, заснована у 2001 році тренерами з лиж та сноуборду та менеджерами гірського гірськолижного курорту "Буковель". Діяльність Школи спрямована на навчання людей молодого віку, підготовку професійних спортсменів, пропаганду здорового способу життя та гірськолижної школи.

Гірськолижна школа Буковеля є основним організатором змагань з лиж та сноуборду для дітей, аматорів, спортсменів та інструкторів — у зимовий сезон проводиться понад 30 змагань. Влітку в школі проводиться програма дитячого спортивно-оздоровчого табору.

Курорт активно розвивається-постійно ведуться роботи з прокладання нових лижних трас, розширення і вдосконалення інфраструктури, а велика частина будівництва готелів була побудована в останні кілька років.

З села, яке було одним з найбідніших, депресивних, принаймні, в гірських районах, виріс один з найбагатших курортів України.

Туристичний комплекс "Буковель" був побудований з нуля не так давно і сьогодні приймає тисячі туристів.

Він пропонує широкий спектр послуг як взимку, так і влітку, розвиваючи нові проєкти та вдосконалюючи свою інфраструктуру. Курорт являє собою місто, що надає велику кількість об'єктів для спорту, бізнесу, відпочинку та зміцнення здоров'я.

На сьогодні створено гірськолижну інфраструктуру, що дає змогу одночасно комфортно кататися близько 5 тис. осіб. Побудовано 20 км гірськолижних трас, 95% з яких обладнано системами засніження. Усі схили обладнані системами безпеки. На трьох горах, що оточують комплекс, є підйомники та гірськолижні траси. На горі Буковель розташовано два витяги загальною довжиною 750 м: канатна дорога і двомісний витяг (здатний перевозити 700 осіб на годину). Дві траси завдовжки 2 км, завширшки 120-150 м і перепадом висот 210 м, призначені для аматорів і початківців. Крім того, на схили Буковеля можна піднятися на двох мультиліфтах довжиною 280 і 250 м [9].

У літній період комплекс пропонує: джип-тури на супер-джипах, прокат джипів Wrangler, озера з екологічними системами опалення та пляжними зонами, велопарковку, прокат велосипедів, спортивні майданчики, верхову їзду, пішохідні маршрути, скеледроми, прокат альтанок, екскурсії в сільську місцевість, парк екстремальних видів спорту, квадроцикли, пейнтбол/ейрсофт, боулінг, більярд, дитячий клуб, розважальний центр.

Взимку - школа карвінгу, сноуборди, собачі упряжки, сноутюбінг, сноупарк, прокат квадроциклів, снігоходів, скутерів Segway, великих повітряних подушок.

Для забезпечення безпеки відпочивальників на всіх атракціонах працюють досвідчені інструктори, на пляжі працюють сертифіковані рятувальники, є окремі зони для купання і водних розваг.

Якісне технічне забезпечення - необхідна умова для комфортного проживання та відпочинку. Туристичний комплекс "Буковель" врахував цю обставину.

По-перше, було реконструйовано 9 км під'їзних доріг, зведено безліч мостів, поліпшено доступ до всіх споруд і будівель, укріплено набережні, збудовано автостоянку. Також було встановлено електричне освітлення в будівлях, на території готелю і на деяких гірськолижних трасах.

Комплекс обладнано системами гарячого та холодного водопостачання, системами очищення стічних вод, водоканалів і пожежного водопостачання. У холодну пору року працюють системи опалення.

Номери готелю обладнані сучасною сантехнікою, пожежною сигналізацією, системами моніторингу з виходом на центральний диспетчерський пункт і системами екстреного виклику. У готелі встановлено кондиціонери, що очищають повітря від забруднювальних речовин і алергенів. Жителі комплексу забезпечені кабельним телебаченням і телефонним зв'язком [14].

Зрозуміло, що "Буковель" розвивається і має не лише розвинену власну гірськолижну інфраструктуру, а й приділяє більше уваги питанням безпеки; ТК "Буковель" планує конкурувати з іншими європейськими курортами, тож необхідно приділяти увагу гарним співробітникам.

Під час проектування та будівництва туристичного комплексу "Буковель" було добре використано природний ландшафт регіону. На схилах гір Буковель, Бульчиноха, Довга і Чорна Клева були побудовані гірськолижні траси і підйомники, а біля підніжжя гори Буковель розташувався компактний готельний комплекс.

Планування туристичного комплексу "Буковель" забезпечує ефективну організацію обслуговування та комфорт проживаючих. Усі рекреаційні об'єкти об'єднані єдиним планувальним рішенням, органічно вписані в навколишнє середовище, збудовані в єдиному архітектурному стилі та зберігають особливості місцевого ландшафту.

Фахівці туристичного комплексу "Буковель" на Прикарпатті працюють над проектом, який дасть змогу в майбутньому максимально використовувати альтернативні джерела енергії вітру, сонця, води та надр землі.

Одним із найперспективніших проектів нині є використання штучних озер на курортах. Одне з найбільших у Європі штучних гірських озер загальним об'ємом близько 500 тис. куб. м води є прекрасною відпочинковою зоною для туристів у літній період і використовуватиметься не лише для снігогенерації, а й для гарячого водопостачання та опалення в "Буковелі".

Крім того, на курорті вже є альтернативне джерело енергії - тепловий насос, який витягує тепло з повітря і використовує його для обігріву будівель, що дає змогу економити втричі більше електроенергії. Як пілотний проект курорт використовує власну систему контролю температури в будинках для економії електроенергії. "Розумний будинок" забезпечує комфорт для гостей туристичного комплексу, і курорт уже відчуває значну економію ресурсів завдяки грамотному програмуванню системи [6].

Сьогодні Буковель користується неперевершеною популярністю. Щороку він приваблює тисячі туристів з усіх куточків України, а також з-за кордону. Гірськолижний курорт і його околиці, а також сусідні селища та ділянки пропонують комплекс сучасних котеджів, готелів, вілл, пансіонатів, приватних садиб, готелів і ресторанів, які можна забронювати через Інтернет.

Переваги комплексу:

- Велика кількість доглянутих схилів. Схили перебувають у кращому стані, ніж на інших курортах, і на них рідко можна побачити бруд, каміння або кущі. Майже всі схили доглядаються щоночі, тому вранці вони чисті. Однак є й недоліки. Крім того, тут близько 50 км трас і 14 крісельних підйомників.

- Якість підйомників висока. Усі іноземні крісельні підйомники нові та комфортабельні. Є також кілька швидкісних підйомників

- Траси дуже різноманітні. Навчання новачків відбувається на дуже простих і зручних трасах. Для досвідчених лижників є швидкісні та "бурхливі" траси.

- Добре продумана система паркування. Парковка скрізь безкоштовна. Не завжди поруч із підйомниками, але є.

- Туалети. Туалети розташовані майже біля всіх підйомників і поруч зі станціями підйомників.

- Прокат обладнання. Усе необхідне гірськолижне спорядження можна взяти напрокат прямо на парковці або біля підйомників. У готелі також здійснюється прокат гірськолижного обладнання. Камера зберігання багажу в холі.

- Безконтактний скі-пас. Цей квиток можна зберігати в кишені, а не діставати його щоразу, коли ви підходите до турнікетів.

- Кафе, ресторани та бари. На курорті є кілька ресторанів, розташованих на вершині підйомників. Однак ціни в них, на загальну думку, досить високі.

- Інші послуги та розваги. На курорті працює школа інструкторів (різного рівня). Пропонуються також катання на квадроциклах і снігоходах.

- Снігоходи, собачі упряжки, сігвей, ковзанка, ігрові автомати, дитячий розважальний центр, зорб, сноуборд, сноупарк, боулінг, більярд тощо.

- Штучний сніг і довгий сезон. Завдяки величезній системі штучного засніження Буковель розпочинає гірськолижний сезон дуже рано і закінчує його останнім серед інших курортів. Кататися на лижах у Буковелі можна, як правило, із середини листопада до кінця квітня.

Недоліки Буковеля:

- Високі ціни. Якщо квитки на підйомник не купуються заздалегідь, то ціни значно вищі. Також недешеві проживання, харчування та інші послуги на курорті.

- Багато людей отримують травми. Незважаючи на всі зусилля адміністрації (а вони докладають чимало зусиль), у Буковелі щодня трапляються нещасні випадки різного ступеня тяжкості. Здебільшого це пов'язано з тим, що багато новачків занадто впевнені у своїх силах. Варто також зазначити, що пологий схил дає змогу швидко набрати високу швидкість і втратити керування. У другій половині дня траса покривається

горбами. Часом ділянки обмерзають і поліруються лижниками та бордерами, що створює труднощі для початківців.

- Відсутність відчуття контролю. Концентрація людей зумовлює необхідність дотримання суворих правил поведінки, а пряма заборона на позатрасове катання призводить до того, що почуття свободи дещо пригнічується [13].

1.3 Формування та розвиток Карпатського єврорегіону

У країнах ЄС регіони визначаються як незалежний компонент загальноєвропейської програми просторового розвитку (Рада Європи, 2000). Просторове управління приділяє багато уваги розвитку гірських регіонів, враховуючи їх важливість для екологічної, економічної, туристичної та соціальної безпеки.

Карпатський єврорегіон (КЄ) - це регіон у Центральній Європі вздовж Карпатських гір, який об'єднує 19 прикордонних адміністративних одиниць п'яти країн, а саме Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську та Чернівецьку області; Польщу: Підкарпатське воєводство; Словаччина: Кошицький та Пряшівський краї; Угорщина: області Боршод-Абауй-Земплен, Гайду-Біхар, Гевеш, Яс-Надькун-Сольнок та Саболч-Сатмар-Берег; Румунія: повіти Біхор, Салай, Сату-Маре, Марамуреш, Харгіта, Сучавський та Ботошанський повіти. Єврорегіон був створений 14 лютого 1993 року в угорському місті Дебрецен, де міністри закордонних справ підписали угоду. Єврорегіон "Карпати", як унікальна територія

Карпати, як унікальна територія, менш придатні для великих поселень, тому вони неявно належать до менш розвинених регіонів. Гірські райони мають обмежені можливості для сільського господарства, а Карпати мають нижчий рівень доступності, ніж Альпи. Територія є периферійною, оскільки основні ринки та великі урбанізовані центри розташовані далі. Крім того, Карпатський регіон є територією кордонів, що перешкоджає економічному співробітництву та інтеграції.

У порівнянні з іншими аналогічними структурами в ЄС, Карпатський єврорегіон не використовує можливості транскордонного співробітництва для прискорення соціально-економічного розвитку прикордонних територій, підвищення їх конкурентоспроможності та покращення рівня життя їх мешканців. Однак потенціал регіонального співробітництва між Україною та ЄС є значним. Активізація транскордонного співробітництва між єврорегіонами поки що не має значного впливу, що пов'язано, головним чином, з організаційним аспектом їх формування та розвитку. Єврорегіони ще не стали організаційно-фінансовою платформою для координації транскордонного співробітництва.

Проблеми, пов'язані з повноцінним функціонуванням транскордонних регіонів на західному кордоні України, залишаються невирішеними. Насамперед, це брак інформації про транскордонну діяльність, розвиток транскордонних ринків, вплив місцевих громад на транскордонну діяльність тощо.

На регіональному рівні було створено міжрегіональну асоціацію "Карпатський Єврорегіон" країнами, які є членами цього регіону. Їх діяльність зосереджена на:

- сприяння співробітництву в різних галузях, а саме: економічній, соціальній, науковій, екологічній, освітній, культурній та спортивній
- розробці та реалізації транскордонних проектів
- співробітництво з національними установами та організаціями.

Україна бере активну участь в інституціоналізації регіону та спільних проектах. Протягом 2008 року діяльність українського відділення в Карпатському єврорегіоні була реорганізована в Українську національну раду Карпатського єврорегіону, до складу якої увійшли голови рад Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Крім того, на базі Асоціації органів місцевого самоврядування "Єврорегіон Карпати - Україна" створено ще одну виконавчу структуру - Національне представництво України в Карпатському Єврорегіоні, яке здійснює наступні види діяльності:

- координація транскордонної діяльності, пов'язаної з членством у Карпатському Єврорегіоні
- сприяння налагодженню двосторонніх та багатосторонніх відносин;
- участь у конференціях та зустрічах з метою представлення та просування цього регіону;
- участь у проектній діяльності - консультування під час розробки та реалізації проектів.

Нова Макрорегіональна стратегія ЄС для Карпатського регіону має стати Дорожньою картою допомоги в ефективному регіональному розвитку Карпат та можливістю виконати спільні завдання з розвитку місцевої інфраструктури, відновлюваних джерел енергії, туризму та рекреації; традиційного гірського сільського господарства, лісового господарства, охорони навколишнього середовища, збереження культурної спадщини, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, кластерів та інших сучасних організаційних форм виробничої та сільськогосподарської діяльності.

Дослідженню Карпатського єврорегіону, проблем та напрямів його подальшого розвитку і функціонування присвячено значну кількість наукових праць. Niewiadomski (2004) проаналізував сильні та слабкі сторони Карпатського регіону. Він стверджує, що Карпати можна сприймати як економічно не вигідний регіон Центральної Європи, але привабливий своєю добре збереженою природою, лісами і ландшафтом, водними ресурсами.[3]

Досліджуючи питання розвитку прикордонних територій регіону, Танака (2006) зазначає, що Карпатський єврорегіон відновлює регіональну безпеку шляхом зменшення етнічних конфліктів та налагодження взаємної комунікації на різні теми на прикордонних територіях. [5]

Приходько (2018) з'ясовує важливість ініціювання та створення постійно діючої міжнародної структури Карпатського регіону співробітництва, що складається з представників урядів та транскордонних регіонів сусідніх країн та забезпечення дворівневого (національного та регіонального)

представництва в керівних структурах, а саме в Раді країн важливих індикаторів розвитку Карпатського регіону. [4]

Проаналізовані роботи авторів вказують на особливості регіону, виокремлюючи його сильні та слабкі сторони. Ці дослідження дозволяють виокремити найважливіші показники розвитку Карпатського регіону.

Площа Карпатського євро регіону становить 145 000 км². Територіальні одиниці, що належать країнам-партнерам, показані на рис. 3.

Рис. 3. Територія країн-партнерів Карпатського євро регіону.

Джерело: Карпатський євро регіон, 2015.[1]

Різниця в щільності населення та структурі поселень демонструє різні характеристики регіонів. Наприклад, незважаючи на наявність великих міських центрів, кілька угорських повітів характеризуються великою кількістю сіл; ці сільські регіони зазвичай стикаються з важкими економічними та соціальними проблемами (наприклад, бідність, еміграція, недоліки у сфері послуг), але вони також можуть мати природні цінності та традиційний спосіб життя, а їхня привабливість може бути використана як основа для зеленого сільського господарства та екотуризму. Інші регіони, а саме гірські райони Польщі, Львівська область України, Кошицький край

Словаччини, є більш густонаселеними. Деякі міські території представлені невеликими містами з обмеженими можливостями водопостачання або конкурентоспроможності.

Особливістю багатьох міст цього регіону є постіндустріальна історія гірничодобувної діяльності. Старіння населення та еміграція є найважливішими демографічними проблемами в сільській місцевості: тенденція старіння населення погіршується з кожним роком, але найбільше вона відчувається в Угорщині. Значне скорочення населення зменшує кількість робочої сили в регіоні, що загрожує конкурентоспроможності. Деякі частини Карпатського єврорегіону стикаються з серйозними соціальними викликами, які виникають через присутність переважно неосвічених, безробітних та бідних ромів.

Проблеми транспортної інфраструктури та послуг можуть впливати на кожен вид транскордонного співробітництва з точки зору інтенсивності та регулярності. Незважаючи на масштабні проекти розвитку останнього десятиліття, кілька серйозних питань залишилися невирішеними:

- відсутність належного транспортного сполучення між північчю та півднем
- недостатня щільність доріг і автомагістралей
- низька якість або відсутність доріг меншої протяжності для забезпечення сполучення з кордоном через нього;
- інфраструктурні диспропорції щодо залізничної мережі;
- проникність кордонів;
- нескоординованість та неузгодженість послуг транскордонного громадського транспорту.

Зовнішні транспортні комунікації також відіграють важливу роль у розвитку туризму, який був визначений як один з пріоритетів Макрорегіональної стратегії ЄС.

Численні культурні та природні туристичні атракції створюють міцну основу для спільних зусиль, спрямованих на підвищення привабливості цієї території:

- об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО (села з дерев'яними церквами в Польщі, старе місто Львів в Україні)
- природні скарби, а саме 26 національних парків, інші природоохоронні території, гори, печери, ліси, озера та річки;
- виноробні регіони та маршрути (румунські виноградники)
- музеї, архітектурні пам'ятки (церкви і собори, замки, палаци, руїни), хоча вони зазнають постійної деградації;
- курорти з термальними водами (Хевіз, Залакарош, Хайдусобосло в Угорщині);
- народне мистецтво і традиції;
- туристичні події та фестивалі.

Таким чином, Карпатський єврорегіон має значний потенціал для рекреаційної діяльності та розвитку різних видів туризму, зокрема бальнеологічного та оздоровчого туризму; культурного, архітектурного та релігійного туризму; сільського туризму; гастрономічного туризму, активного туризму (рафтинг, лижний, велосипедний); ділового туризму.

Туристичні курорти та рекреаційні об'єкти найбільш інтенсивно розвиваються в Карпатському регіоні. Туризм завжди був комплексним, інвестиційно привабливим і високоприбутковим видом економічної діяльності, що може зумовлювати мультиплікативний ефект. діяльністю, що може зумовлювати мультиплікативний ефект. З одного боку, це доходи виробників курортно-рекреаційних послуг, нові робочі місця, фінансові потоки заробітної плати, соціальних трансфертів, податків, орендної плати; з іншого боку, це інвестиції в людський капітал.

На результативний атракційний ефект впливають природно-географічні, історико-культурні та соціально-економічні чинники диференціації курортно-рекреаційного потенціалу, які додатково провокують неоднорідність та

нерівномірність управління на рівні адміністративно-територіальних одиниць. Однак, незважаючи на значний потенціал, Карпатський євро регіон стикається з серйозними проблемами щодо якості та масштабів розвитку туристичної інфраструктури та послуг, а також недоліками в ефективності та організації транскордонного туристичного маркетингу.

Проведені дослідження українських курортів вказують на те, що фінансова безпека підприємств з іноземними інвестиціями з країн ЄС є кращою, ніж у підприємств, заснованих за рахунок національних коштів, а розвиток курортів та рекреаційного туризму за умови збереження фінансової безпеки виглядає менш проблематичним у Карпатському регіоні України з 2014 року, зокрема в Закарпатській, Івано-Франківській та Львівській областях, які є сусідами з країнами ЄС. Переважно це стосується курортів, які вже здобули міжнародне туристичне визнання (Трускавець, Моршин, Буковель).

Складові Карпатського євро регіону перебувають на різних стадіях розвитку, хоча з часом відмінності між ними не зменшуються, а зростають. Валовий регіональний продукт менший, ніж в середньому по країні, і становить менше половини середньоєвропейського. Рівень безробіття залишається високим. Результати оцінки показують, що найближчими до еталонних значень є карпатські регіони Польщі (за рахунок більшої тривалості життя, кількості автомобілів на одного мешканця), далі йдуть регіони Угорщини (за рахунок нижчого рівня безробіття, інтенсивного розвитку туризму, інвестицій у науково-технічний прогрес). Регіони Словаччини та Румунії знаходяться майже на одному рівні, а гірські райони України мають найнижчі прогнозовані індекси розвитку.

Таким чином, напрямки подальшого сприяння та координації соціально-економічного розвитку Карпатського євро регіону варто розробляти з урахуванням його потенціалу.

Вкрай актуальним питанням є розробка спільної стратегії розвитку, яка разом з регіональними стратегіями стала б основою для координації та

синхронізації політики розвитку та інвестицій на надрегіональному рівні, об'єднуючи окремі країни та регіони.

Ключовими компонентами такої стратегії мають стати наступні:

- розвиток громадянського суспільства та ефективна робота інституцій на підтримку місцевих ініціатив та бізнесу
- комунікація та зв'язок для створення віддалених робочих місць та обміну інформацією, ідеями, досвідом, ініціативами
- активізація сучасних форм туризму та активного відпочинку, підтримка креативної економіки в регіоні;
- захист та відновлення біорізноманіття Карпат, управління природокористуванням в контексті сталого розвитку;
- створення нових концепцій та відродження малих міст регіону.

Важливо створити ефективний механізм поєднання окремих інструментів та проектів для допомоги у проведенні спільних заходів, територіального співробітництва та регіонального розвитку, в тому числі з уже працюючими програмами ЄС.

ВИСНОВОК ДО I РОЗДІЛУ

Проаналізувавши науково-методичну літературу можна зробити висновок, що курорти включають широкий спектр послуг, процедур для покращення здоров'я людини, використовуючи передові технології та медичні підходи. Основну роль у становленні та формуванні курортів відіграє багато факторів, а саме: природні, історичні, географічні, економічні та кліматичні чинники. Дані фактори взаємодіють між собою і суттєво впливають на успішність курортів.

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується зростаючою роллю і значенням туризму і курортної діяльності. Відповідно до цього курортна діяльність має відношення до сфери послуг. Найвідоміший гірськолижний курорт України є Буковель, який спочатку планувався, як

невеликий курорт, проте згодом було створено масштабну програму та виділення великих інвестицій посприяв тому, що Буковель став найбільшим та найрозвиненішим гірськолижним курортом України. У Буковелі можна, як відпочивати так і покращити стан власного здоров'я. Курорт активно розвивається постійно ведуться роботи з прокладання нових лижних трас, розширення і вдосконалення інфраструктури, а велика частина готелів була побудована в останні кілька років.

Також курорти розташовуються і в Карпатському регіоні Європи. Карпатський євро регіон має потенціал для розвитку різних видів туризму, серед них: оздоровчий туризм, активний туризм (рафтинг, лижний, велосипедний), діловий туризм, сільський туризм та інші. Найбільш інтенсивно розвиваються в Карпатському регіоні туристичні курорти та рекреаційні об'єкти. Однак, незважаючи на значний потенціал, Карпатський євро регіон стикається з серйозними проблемами щодо якості та масштабів розвитку туристичної інфраструктури та послуг, а також недоліками в ефективності та організації транскордонного туристичного маркетингу.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРОРТІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ТА

2.1 Аналіз розвитку санаторно-курортної діяльності Європи

Сьогодні медичний (санаторно-курортний) туризм є невід'ємною, хоча й доволі специфічною складовою індустрії туризму. Його відмінною особливістю є переважання медичних послуг, заснованих переважно на використанні природних ресурсів, порівняно з іншими видами туристичних послуг. Це зумовлює реалізацію лікувальної, профілактичної, реабілітаційної, профілактичної та оздоровчо-орієнтованої функції медичного туризму. Багатофункціональність сучасних курортів багато в чому визначає стрімке зростання їхньої популярності та, відповідно, частки медичного туризму у формуванні туристських потоків і валютних надходжень.

Одночасно з цим збільшується кількість санаторно-курортних закладів. Інтерес державних структур і приватних підприємців до інвестування в лікувально-оздоровчу індустрію зумовлений низкою особливостей цього виду туризму:

- ~ Більш тривале перебування з лікувальними курсами (користь від спа-процедур гарантується за мінімального перебування протягом двох тижнів).
- ~ Більшість власників курортів мають обмежені фінансові ресурси;
- ~ Без кваліфікованого персоналу та спеціального обладнання неможливо управляти курортом;
- ~ Швидкий економічний ефект від реконструкції старих і розвитку нових зон відпочинку.
- ~ Надання індивідуальних і комбінованих програм, у тому числі популярної антистресової;
- ~ Високий рівень повторного бізнесу;

~ Мода на курорти.

Останніми роками курорти успішно переорієнтували свою традиційну споживчу базу з людей похилого віку на інші вікові групи, запровадивши широкий спектр програм відпочинку та розваг (анімаційних), які пропагують здоровий спосіб життя.

Варто відзначити й принципові відмінності між курортами Західної та Центральної Європи. На курортах західноєвропейського типу немає чітко визначеного рекреаційного циклу, клієнти обирають час лікувальних процедур на свій розсуд і не зобов'язані дотримуватися рекомендацій лікаря.

Європа була і залишається одним з основних туристичних напрямків.

У 2019 році європейські країни прийняли 398,8 мільйона туристів (57,7% від загальної кількості туристів у світі), а доходи від туризму становили 285 мільярдів доларів США (54,5 % від загального обсягу). Експерти прогнозують відносне зниження частки Європи на світовому туристичному ринку до 2025 року, проте абсолютні показники продовжують зростати.

З погляду становища курортної індустрії в господарському комплексі та охороні здоров'я у світі можна виділити кілька основних моделей:

~ здебільшого орієнтовані на медичне обслуговування та реабілітацію, адаптовані до потреб національної системи охорони здоров'я (наприклад, Німеччина, Україна, Чехія, Польща).

~ здебільшого для рекреаційних і профілактичних цілей, що реалізуються через розвиток морських курортів, що приносять значну валютну виручку, для іноземних туристів (наприклад, Туреччина, Кіпр, Туніс, Болгарія, Хорватія).

~ рекреаційні та профілактичні заходи на приморських кліматичних курортах у поєднанні з лікувальними, реабілітаційними та бальнеологічними курортами (наприклад, Франція, США, Японія, Італія).

На Європу припадає близько 45 % загального припливу українських туристів. Основними країнами, що приймають туристів з України (включно із санаторіями), є Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія, Німеччина, Румунія,

Болгарія, Велика Британія, Сербія і Чорногорія, Франція, Австрія, Італія, Греція та Іспанія. З іншого боку, Болгарія, Греція, Угорщина, Іспанія, Чехія та Словаччина відповідальні за негативний туристичний баланс.

Європа, мабуть, є світовим лідером у розвитку санаторно-курортного туризму. Бальнеологічні курорти діють з найдавніших часів і користуються величезною популярністю. Найбільш ранні свідчення використання мінеральної води в лікувальних цілях знайдено в залишках капітальних будівель на курортах Санкт-Моріц (Швейцарія) і о. Евбея (Греція). Баден в Австрії та Швейцарії, Будапешт і Бала-Тон в Угорщині, Візбаден у Німеччині, Добрна в Словенії, Екс-ле-Бен у Франції, Баїла-Еркулане і Синджорз-Беї затока в Румунії, Бат в Англії та Хисаря в Болгарії вже були відомі. Відомо: починаючи з XVI століття, європейські курорти будувалися, розташовувалися і функціонували у великій кількості.

На початку XXI століття Чехія, Угорщина, Румунія, Німеччина, Швейцарія та Австрія лідирували серед європейських країн за значимістю бальнеологічних курортів у розвитку оздоровчого туризму.

Щорічно сучасні курорти відвідують близько 2 мільйонів осіб, які приїжджають із понад 70 країн світу. Карлові Вари, найвідоміший курорт Чехії, діє вже понад 600 років, а його мінеральні води, що відрізняються хімічним складом, температурою і властивостями, використовують для лікування широкого спектра захворювань, зокрема порушень обміну речовин, ожиріння, холециститу, остеоартриту, діабету, гастриту і виразкової хвороби. Щорічно в Карлових Варах проходять лікування понад 50 000 осіб, а з туристичною метою сюди приїжджає близько 2 мільйонів осіб. Інший чеський курорт, Маріанське Лазне, спеціалізується на лікуванні захворювань опорно-рухового апарату, верхніх дихальних шляхів та урологічних захворювань. Мінеральні джерела в регіоні Подебради високоефективні при серцево-судинних захворюваннях і майже всіх хворобах внутрішніх органів. У Чехії налічується понад 40 курортів, серед яких виокремлюють бальнеологічні курорти (Беловес, Бехіне, Біліна, Богданеч, Костянтиніві Лазне, Лазне

Белоград, Лазне Дарков, Лугачовіце), грязьові бальнеологічні курорти (Веліховні, Тоушень, Тршебонь, Вельне-Лосіні, Лазне Лібверда), бальнеокліматичні курорти (Яхімов - перший радоновий курорт, Янське Лазне - перше в Європі лікування дитячого паралічу, Карлова Студанка, Кіселька, Лазне-Кінжварт, Тепліце) та інші.

Угорщина славиться своїми термальними джерелами і бальнеологічними курортами: тут налічується 1 289 термальних свердловин, 136 джерел лікувальної питної води, 48 джерел мінеральної води, п'ять лікувальних печер і чотири родовища лікувальних грязей. Будапешт, мабуть, єдина європейська столиця, яка також визнана бальнеологічним курортом. Однак більшість будапештських курортів зосереджена навколо озера Балатон. До них належать Балатонфюред, Шіофок, Тіхань, Балатонкенеше, Балатонсабаді та Балатон Марія Фюре. В основі цих курортів лежать гарячі джерела, балатонська вода і грязі, а також особливий мікроклімат передгір'я Баконь; з кінця XVIII століття використовують слабомінералізовану сульфатно-кальцієву гідрокарбонатно-магнієву воду гарячих джерел Балатонфюреда, що зробило цей курорт фахівцем у галузі лікування серцево-судинних захворювань. Недалеко від Балатона, біля підніжжя Баконьських пагорбів, розташований один з найпопулярніших бальнеогрязьових курортів - Хайдусобосло. Термальні води і сульфідні грязі місцевого озера ефективні під час лікування захворювань опорно-рухового апарату, периферичної нервової системи та гінекологічних розладів. Озеро придатне для купання цілий рік. Угорці називають Хайдусобосло "меккою" реабілітації, і щороку його відвідують понад 1,5 мільйона людей. Серед інших курортів - Барух, Харкань, Дулу, Ньїредьгаза, Бюк, Бюксек, Естерьом, Печ, Мішкольц і Паред. Загалом в Угорщині 84 населені пункти мають дозволені джерела мінеральної води.

Знамениті на всю Європу Байла Еркулане і затока Синджорз Беї розташовані в Румунії. У цій країні зосереджено близько 30 % європейських запасів мінеральних вод, тут діє понад 160 бальнеологічних курортів. Найстаріший із них, Байла Еркулане, розташований посеред парку з

рідкісними породами дерев, в оточенні мальовничих вершин Південних Карпат. Основним лікувальним фактором є термальні води (38-600°C), що містять сульфід натрію і хлор, а іноді й радон. Курорт спеціалізується на лікуванні захворювань серцево-судинної та периферичної нервової системи, порушень обміну речовин, гінекологічних захворювань і реабілітації після травм. Гірськолижний курорт Ватра-Дорней працює з 1845 року. Місцеві мінеральні джерела, що містять вуглекислий газ, залізо і миш'як, а також торф і лікувальні грязі корисні під час лікування серцево-судинних захворювань, захворювань нервової системи, гінекологічних і пов'язаних із ними захворювань травної системи. Мінеральні джерела, цілюще повітря і грязьові родовища Карпатських гір є лікувальною основою курортів Борсек, Буштени, Байла Гобора, Байла Оленешті, Ковача, Келіменешті, Прайд, Сіная, Слені Молдова. Курорт Амара розташований у низинах нижнього Дунаю недалеко від Бухареста. Відомі приморські бальнеологічні курорти Румунії - Мангалія та Ейфорія, а Текіргол - бальнеогрязьовий кліматичний курорт.

Німецькі бальнеологічні курорти, зокрема термальні, особливо відомі, і їхній популярності сприяють висока якість медичного обслуговування і спектр пропонованих послуг. Щорічно на німецьких курортах поправляють своє здоров'я близько мільйона осіб. У Бад-Кіссінгені, найстарішому курорті Німеччини, цілющі мінеральні джерела допомагають лікувати хвороби кровообігу, порушення обміну речовин, діабет і захворювання опорно-рухового апарату. Знаменитий і розкішний курорт Баден-Баден завдяки хлоридно-натрієвій джерельній воді підходить для очищення організму, лікування ревматизму, захворювань опорно-рухового апарату та периферичної нервової системи, шлунково-кишкових і респіраторних недуг. Воду джерела використовують для пиття, інгаляцій, ванн і різних водних процедур. Джерелом найгарячішої мінеральної води в Західній Європі (75-780°C) є медичний центр курорту Ахен (Швертбад). Її цілющі властивості використовують, зокрема, в найсучасніших ортопедичних клініках Європи. Шість клінік Ахенського університету спеціалізуються в усіх галузях

медицини, включно з кардіологією, респіраторною медициною, гастроентерологією, онкологією та гінекологією. Сучасний і комфортабельний курорт - Бад-Фюссинг у Баварії, де понад 30 санаторіїв і готелів зосереджені навколо трьох термальних джерел. Вони спеціалізуються на лікуванні захворювань суглобів, м'язів і кровообігу, посттравматичних і післяопераційних паралічів, поліомієліту та гінекологічних захворювань. Загалом у Німеччині налічується близько 50 бальнеокурортів. Більшість із них орієнтовані на комплексне використання природних елементів довкілля (міських джерел води, покладів лікувальної грязі та клімату).

Більшість із понад 30 бальнеологічних курортів Польщі географічно зосереджені в Судетських і Карпатських горах і використовуються в оздоровчих цілях, поєднуючи цілюще повітря гір з іншими природними елементами. Як приклад можна навести Іваніч-Здруй, Лондек-Здруй, Щавно-Здруй, Кудова-Здруй і Длугополе-Здруй. Загалом польські курорти характеризуються комплексним використанням усіх сприятливих елементів навколишнього середовища. Найвідомішими бальнеологічними курортами є Іновроцлав, Камінь-Поморські, Рабка, Риманув, Цехоцінек, Чернява-Здруй, Свєрадув-Здруй, Колобже і Криниця, причому Криниця є найбільшим центром рекреації та зимових видів спорту. Це також один із найбільших центрів рекреації та зимових видів спорту. Близько 200 років тому на схилах Бєсکید було виявлено джерела карбонату кальцію і магнію, карбонату кальцію і магнію, а також карбонату натрію і кальцію. Крім того, торф і теплий клімат є важливими факторами для ефективного лікування захворювань травної, дихальної, сечовидільної, кровоносної систем та обміну речовин. До відомих польських грязьових курортів належать Бісько-Здрой, Вінець і Холинець.

У Сербії налічується 53 курорти. Тут розташовані численні термальні мінеральні джерела (зокрема радіоактивні) і родовища лікувальних грязей. Сприятливі кліматичні умови в поєднанні з відносно низькими цінами приваблюють сюди туристів з-за кордону, зокрема з України. Найвідоміші термальні джерела в Сербії - Вранська Баня (опорно-руховий, сечостатевий,

дихальний, травний і діабетичний), Соко Баня (нервовий, опорно-руховий і дихальний), Нішка Баня (кровоносний і нервовий, дихальний і гінекологічний), Ковилача Баня (кровоносний, нервовий та опорно-руховий), Златібор (серцево-судинна, нервова та ендокринна системи). Інші: Русанда, БуковичкаБаня, Матарушка Баня, Врнячка Баня, БрестовачкаБаня тощо.

Проаналізувавши наведені дані, можна ознайомитися з кількісним співвідношенням санаторно-курортних закладів Європи у таблиці (Див. таблицю 1).

Таблиця 1

Кількісне співвідношення санаторно-курортних закладів Європи

Країна	Бальнеологічні курорти	Кількість санаторно-курортних закладів
Угорщина	Балатонфюред, Шіофок, Тіхань, Балатонкенеше, Балатонсабаді, Хайдусобосло	84
Румунія	Байла Еркулане, Синджорз Беі, Борсек, Буштени, Келімінешті, Сіная, Амара, Мангалія, Ейфорія, Текіргол	160

Німеччина	Бад-Кіссінген, Баден-Баден, Ахен, Бад-Фюссінг	50
Польща	Іновроцлав, Рабка, Риманув, Цехоцінек, Колобже, Криниця, Чернява- Здруй, Свєрадув-Здруй	30
Сербія	Вранська Баня, Соко Баня, Нішка Баня, Ковилача Баня, Златібор, Русанда, Буковичка Баня	53

Отже, описавши кількісне співвідношення санаторно-курортних закладів, можна прийти до висновку, що найбільша кількість санаторно-курортних закладів, а саме бальнеологічних курортів знаходяться в країнах Карпатського регіону. Карпатський регіон має найкращі умови для розвитку санаторно-курортної діяльності. По зрівнянню країни центральної та західної Європи мають менше рекреаційно-потенційних ресурсів для розвитку оздоровчо-лікувальних закладів.

2.2 Аналіз розвитку санаторно-курортної діяльності Карпатського регіону

За даними Всесвітньої туристської організації, здоров'я та гарне самопочуття - одна з найважливіших мотивацій для туристів. Цим питанням

присвячена санаторно-курортна індустрія, метою якої є лікування, профілактика та поліпшення здоров'я людини з використанням природних лікувальних ресурсів. Карпатський регіон традиційно є одним із провідних санаторно-курортних регіонів України. Для регіону характерні цілющі мінеральні води різного хімічного складу, лікувальні грязі та родовища озокериту, чисте гірське повітря, багата рослинність і різноманітні ландшафти.

Багатий природно-ресурсний потенціал регіону в поєднанні з вигідним географічним положенням у самому центрі Європи, багаторічним досвідом і знаннями в рекреаційній сфері, трудовим потенціалом і розвинутою інфраструктурою роблять його лікувально-реабілітаційним напрямком для здравниць, орієнтованих як на вітчизняних споживачів, так і на іноземних туристів. Це є важливою передумовою для пріоритетного розвитку системи.

Карпатський регіон має кліматичні умови, придатні для розвитку гірськокліматичної терапії. Кліматичний пояс Карпатського регіону належить до помірно-континентального кліматичного поясу й охоплює рівнини, передгір'я і гори Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Карпати - найбільш лісистий регіон України. Його загальна площа становить понад 40%. Найбільш лісистими є Закарпатська та Івано-Франківська області. До кліматично важливих курортів належать Яремче, Косів і Верховина в Івано-Франківській області, Карпати в Закарпатській області та Чинадієво.

Кліматичні умови Карпат підходять для організації зимового відпочинку, а в передгір'ях і Закарпатті можна відпочивати як узимку, так і влітку. Завдяки зимовим кліматичним умовам у Карпатах діють такі бази відпочинку та туризму: на Закарпатті - Рахів, Ясиня, Воловець, Подобовець, Пилипець тощо; в Івано-Франківській області - Буковель, Паляниця, Ворохта, Яремче, Верховина; Славське, Тисовець, Розлуч й Турка у Львівській області, Вижниця й Мигово в Чернівецькій області та ін.

Найбільша кількість пансіонатів і будинків відпочинку міститься на Закарпатті - десять (Поляна, Голубине, Синяк, Сойми, Кваси, Шаян, Теплиця,

Боржава, Солочин, Солотвино), у Львівській області - п'ять (Трускавець, Моршин, Східниця, Любень-Великий, Шкло). Івано-Франківська область із чотирма курортами (Черче, Яремче, Косів, Шешори), на останньому місці - Чернівецька область з одним курортом (Брусниця).

Розвитку рекреаційної діяльності в Карпатах сприяє наявність найбільш розвиненої інфраструктури зон відпочинку в Україні. Загалом частка спеціалізованих засобів розміщення в Карпатах невелика: станом на 2022 рік їх налічувалося 150, що становило 8 % від загальної кількості в Україні (Див. рис 4).

Рис. 4 Порівняння кількості санаторно-курортних закладів Карпатського регіону та України

Більшість курортів Карпатського регіону - це лікувальні заклади 87 (58%), представлені санаторіями, лікувальними пансіонатами та санаторіями). Частка лікувальних закладів Карпат у загальній кількості закладів України становить майже чверть, що дорівнює 22,3%. Оздоровчих закладів - 63 (42 %), включно з будинками, пансіонатами, базами відпочинку та дитячими оздоровчими установами, але вони становлять лише 4,3 % від загального показника по Україні. Ці дані свідчать про те, що Карпати спеціалізуються на оздоровленні (Див. рис. 5).

Рис. 5 Співвідношення лікувальних та оздоровчих закладів регіону

Львівська область посідає перше місце з 58 санаторіями, що становить 39% від усього Карпатського регіону, за нею йде Закарпатська область з 55 санаторіями, що становить 37%. На ці два регіони припадає 3/4 усіх санаторно-курортних підприємств Карпатського регіону. В Івано-Франківській області налічується 30 підприємств, що становить 20% від загальної кількості підприємств регіону. Чернівецька область має меншу частку - лише сім об'єктів, або 4%.

Львівська область спеціалізується на лікуванні: 77,6% (45 об'єктів) її підприємств працюють у сфері лікувального туризму, а 22,4% (13 об'єктів) - у сфері оздоровлення. В Івано-Франківській, Закарпатській та Чернівецькій областях майже однакова кількість лікувальних та оздоровчих підприємств. В Івано-Франківській області їх по 15, у Закарпатській - 23 і 32, у Чернівецькій - 3 і 4 відповідно (Див. рис. 6).

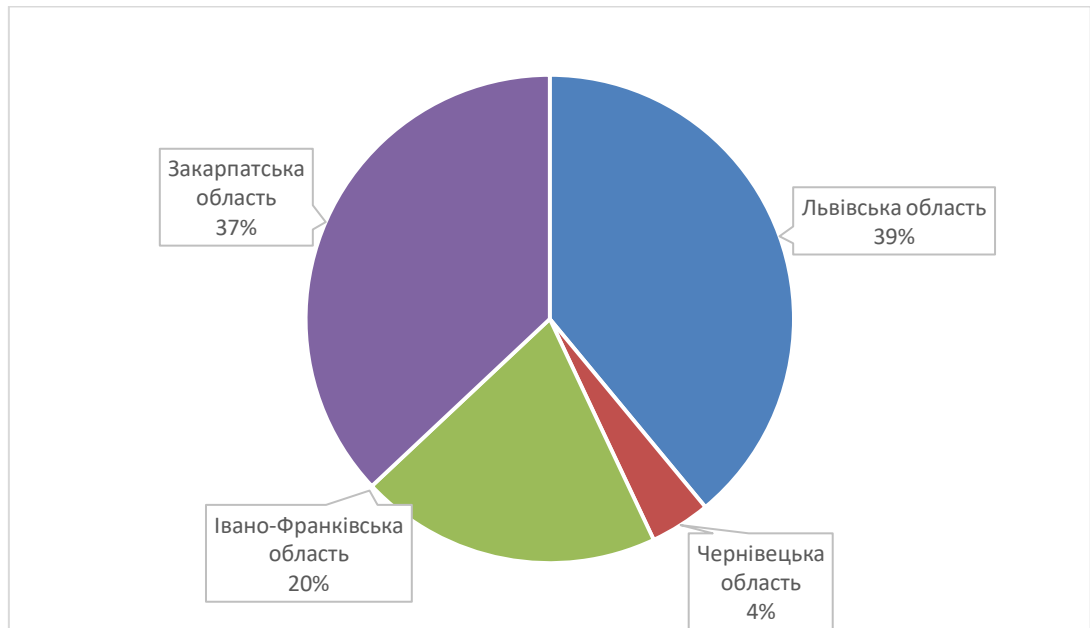

Рис. 6 Співвідношення курортів за областями Карпатського регіону

З іншого боку, деякі категорії закладів мають більшу частку в Україні. Наприклад, кількість санаторіїв становить 65, що становить 35% усіх санаторіїв України. З них 84% призначені для дорослих і лише 16% - для дітей. За регіонами санаторії розподілені нерівномірно: більше половини (58%) - у Львівській області (38 місць), більше чверті (28%) - на Закарпатті (18 місць), 11% (7 місць) - в Івано-Франківській області та лише 3% (2 місця) - у Чернівецькій області. Із 14 лікувальних пансіонатів в Україні половина - сім - розташовані в Карпатах (чотири в Івано-Франківську, дві у Львові та одна на Закарпатті), а три з 13 закладів оздоровлення для дітей в Україні також розташовані на Закарпатті.

Загальну характеристику баз відпочинку дає не лише їхня загальна кількість, а й загальна кількість ліжко-місць (місткість), що свідчить про спроможність закладу. Станом на 2022 рік кількість ліжко-місць у спеціалізованих засобах розміщення в Карпатах становила 27871, що становить 9% від загальної кількості ліжко-місць в Україні.

Львівська область з 15867 ліжками становить 57% Карпатського регіону, за нею йде Закарпатська область з 7464 ліжками - 27% регіону. Івано-

Франківська область має меншу частку - 3610 ліжок, або 13% регіону, а Чернівецька - лише 930 ліжок, або 3% (Див. рис. 7).

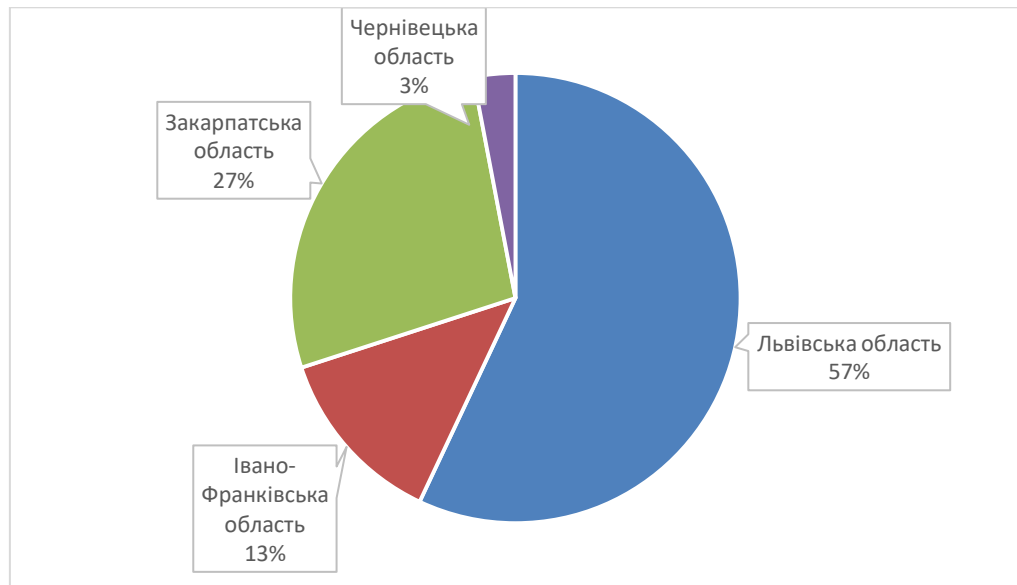

Рис. 7 Розподіл місткості санаторно-курортних закладів Карпатського регіону

Серед дорослих санаторіїв найбільш переповненою є Львівська область - 69%, за нею слідує Закарпатська область - 25%, Івано-Франківська - 5% і Чернівецька - лише 1%. У лікувальних санаторіях Львів також є найбільш переповненим - 42%, за ним ідуть Івано-Франківська - 31%, Закарпатська - 16% і Чернівецька - 11%. Значні відмінності спостерігаються і в кількості номерів у пансіонатах із лікуванням: 3/4 місць зосереджено в Івано-Франківській області, 21% - у Львівській, 6% - у Закарпатській і зовсім немає - у Чернівецькій. У санаторіях і пансіонатах 71% потужностей зосереджено в Закарпатській області та 29% - в Івано-Франківській.

За останні два десятиліття загальною тенденцією в Карпатському регіоні, за винятком баз відпочинку, стало зменшення кількості оздоровчих закладів і збільшення кількості санаторіїв. Кількість санаторіїв і пансіонатів зменшилася в п'ять разів. Коливання показника спостерігалися в базах відпочинку, які зменшилися на 18,6 %. Найбільш виражене зниження відбулося в санаторіях і пансіонатах із лікуванням, які зменшилися на 13,5 %. Кількість дитячих оздоровчих центрів продовжувала зростати, причому

найбільше зростання відбулося в 16 разів. Кількість санаторіїв і пансіонатів збільшилася на 43 %. Кількість ліжок (місткість) у всіх оздоровчих закладах Карпатського регіону за останні роки зменшилася. Найбільше зменшення кількості ліжок відбулося в санаторіях на 7 %, а кількість ліжок у пансіонатах зменшилася на 37 %. Кількість ліжок у санаторіях і пансіонатах з лікуванням зменшилася на 20 %. У дитячих лікувально-оздоровчих закладах кількість ліжок скоротилася на 10 % [23].

Основними лікувальними закладами регіону є санаторії, на частку яких припадає 35% від загальної кількості санаторіїв в Україні. Слід зазначити, що наявність чи відсутність курортів не відповідає наявності чи відсутності санаторіїв. Більшість курортів України невеликі та мають лише один санаторій, тоді як деякі мають від двох до чотирьох об'єктів. У Моршині, Східниці та Трускавці налічується 9, 7 і 24 санаторії відповідно. Лідером за кількістю санаторіїв є Львів - більше половини (56%), а майже 30% санаторіїв зосереджено лише в Трускавці. На Закарпатську область припадає чверть (26 %) кількості санаторіїв, на Івано-Франківську - 14 %, а на Чернівецьку - лише 4 % (Див. рис. 8).

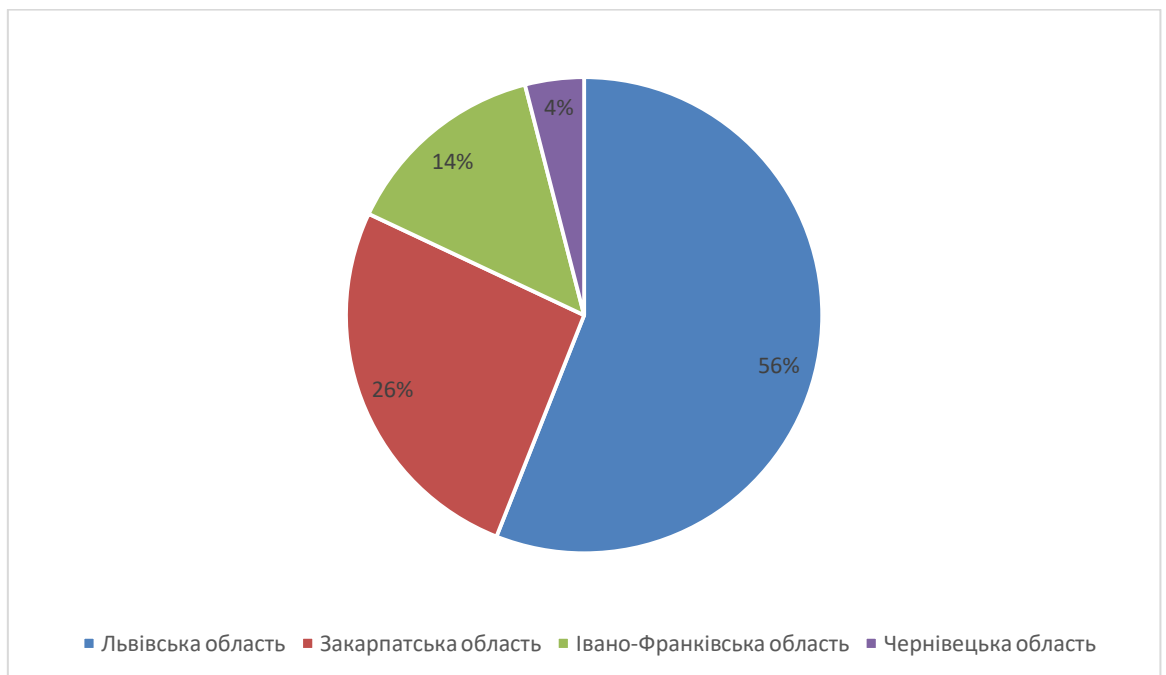

Рис. 8 Розподіл санаторіїв Карпатського регіону

Для того щоб оцінити розвиток санаторно-курортної діяльності, необхідно провести не тільки кількісний аналіз засобів розміщення, а й якісний аналіз стану розміщення та інфраструктури санаторно-курортних підприємств. Характеризуючи розміщення в санаторіях Карпатського регіону, можна зазначити, що всі санаторії оснащені стандартними двомісними номерами і номерами класу люкс, і тільки 78 % санаторіїв мають одномісні номери підвищеної комфортності. Сучасні структури розміщення включають басейни, тренажерні зали, спа-центри, сауни, джакузі та інші необхідні елементи інфраструктури. У регіоні 1/4 закладів мають басейни, 84% - тренажерні зали, 1/3 - сауни, СПА та джакузі, майже половина - перукарські послуги. У всіх спеціалізованих санаторіях є парковка та місця для відпочинку, бібліотеки, танцмайданчики та більярд. Майже в усіх санаторіях є невеликі екскурсійні бюро. Дитячі ігрові майданчики розташовані на території 80 % санаторіїв, що свідчить про те, що вони відкриті як для дітей, так і для дорослих.

Що стосується медичної бази, то в санаторіях найкраще обладнані масажні кабінети, фізіотерапевтичні кабінети, інгаляторії та ванни. Грязелікування становить найменшу частку, оскільки багато курортів пропонують бальнеологічне лікування.

Санаторії та пансіонати Карпат різняться за своєю класифікацією і ступенем комфорту. За рівнем розміщення, харчування, лікування, сервісу і комфорту вони поділяються на VIP, високий, середній+ (підвищений), середній або економ-клас, що відповідає 5 * або 4 * в класифікації готелів; 3-зірковий, 2-зірковий або 1-зірковий клас; 3-зірковий, 2-зірковий або 1-зірковий клас; 3-зірковий, 2-зірковий або 1-зірковий клас; 3-зірковий, 2-зірковий або 1-зірковий клас; 3-зірковий, 2-зірковий або 1-зірковий клас відповідно.

Однією з головних особливостей санаторіїв та їхнього впливу на попит є ціни, які включають у себе проживання, харчування та перелік основних медичних послуг і процедур. Залежно від категорії санаторію, середня вартість

стандартного номера, з розрахунком на одну людину, становить 350-500 гривень в економ-класі, 500-700 гривень у середньому класі, 700-1000 гривень у вищому класі, 1000-1500 гривень у високому класі та понад 1500 гривень у VIP-класі.

Аналіз ключових показників діяльності санаторіїв Карпатського регіону показує, що регіон багатий на медичні ресурси та має розвинену санаторно-курортну інфраструктуру, що дає змогу успішно розвивати курортні проекти. Регіон дуже важливий для розвитку санаторно-курортної галузі в Україні. Тому регіон посідає 1-ше місце в Україні за кількістю курортів, на частку якого припадає понад 40% від загальної кількості та 50% усіх лікувальних курортів. Майже чверть (22,3%) усього спеціалізованого медичного житла в Україні розміщено в Карпатському регіоні, зокрема 26% у санаторіях (35% для дорослих) і 50% у лікувальних пансіонатах. Велику базу в Карпатах мають і оздоровчі заклади.

Оздоровчі центри для дітей у закладах відпочинку становлять 25 %, будинки відпочинку - 25 %, санаторії - 12,5 %. У літній період у регіоні працює 20 % дитячих оздоровчих закладів. На Карпатський регіон у 2022 році припала більша частка людей, які лікувалися та відпочивали в спеціалізованих засобах розміщення - 17,5 %.

На сучасному етапі стан розвитку санаторно-курортної галузі в Карпатському регіоні не відповідає потенціалу регіону, в якому є все необхідне. Основними перешкодами для успішного розвитку санаторно-курортної галузі в Карпатському регіоні є:

- Неадекватна інфраструктура в багатьох установах, особливо в Україні;
- Низький рівень обслуговування;
- Недостатня кількість одномісних номерів;
- Високі ціни на послуги рекреаційної зони;
- Недостатня підтримка розвитку рекреаційної зони;
- Недостатня маркетингова підтримка;
- Сезонні коливання попиту

- Відсутність наукових і практичних розробок щодо успішного розвитку галузі.

У майбутньому розвиток рекреаційної діяльності має стати одним із найефективніших засобів отримання прибутку, стимулювання ринкових відносин і позитивного впливу на розвиток місцевої промисловості, зайнятості тощо. Розвиток рекреаційних центрів і курортної діяльності в Карпатському регіоні потребує таких ініціатив

- Удосконалення державної політики в курортній сфері
- Розробка національних і регіональних програм з розвитку курортів;
- Сприяння міжнародному співробітництву у сфері рекреаційних зон;
- Забезпечення ефективності та конкурентоспроможності курортної діяльності за рахунок широкого впровадження сучасних технологій у лікувально-діагностичну роботу та реабілітацію пацієнтів;
- Удосконалення матеріальної та технологічної інфраструктури;
- Систематичне управління якістю послуг, що надаються;
- Реконструкція наявних і будівництво нових об'єктів розміщення, харчування та інших;
- Створення сприятливого податкового та інвестиційного клімату для розвитку курортів;
- Поліпшення іміджу здравниць у регіоні.

Запропоновані заходи дадуть змогу поліпшити імідж Карпатського регіону як центру української курортної діяльності, сприятимуть припливу нових курортників і збільшенню надходжень до місцевого та державного бюджетів. У перспективі санаторно-курортний проєкт має стати одним із найефективніших засобів отримання доходів Карпатського регіону, стимулювання ринкових відносин і позитивного впливу на розвиток відповідних галузей економіки та зайнятості населення.

2.3 Геопросторова система курортів Карпат

Геопросторова система курортів Карпат представляє собою комплекс географічно розташованих рекреаційних та туристичних об'єктів, розкиданих у гірському регіоні Карпатського ланцюга. Ця система виникає в результаті унікального поєднання природних умов, історичного контексту та розвитку інфраструктури, створюючи привабливий простір для відпочинку та відновлення.

У зимовий період, гірські курорти, зокрема Буковель в Україні, Закопане в Польщі та Штрбське Плезо в Словаччині, надають ідеальні умови для зимових видів спорту, таких як лижі та сноубординг, використовуючи багатий сніговий покрив та сучасну інфраструктуру для задоволення потреб навіть найвибагливіших туристів.

Літні курорти, серед яких Яремче в Україні, Шацьке Плезо в Словаччині та Закопане в Польщі, приваблюють туристів чистим гірським повітрям, мальовничими краєвидами та різноманітним туристичним маршрутам. Тут можна зануритися в природу, відвідати гірські озера, або вирушити в альпіністські подорожі.

Крім того, термальні курорти, зокрема Трускавець в Україні та Штрбське Плезо в Словаччині, пропонують унікальні можливості для відновлення здоров'я, використовуючи природні термальні джерела та сучасні спа-центри.

Геопросторова система курортів Карпат відображає синергію природних ресурсів та людського втручання, створюючи гармонійне поєднання для різних форм відпочинку та відновлення, що сприяє розвитку туризму в регіоні та сприяє його економічному та культурному розцвіту.

Туристичний сектор, пов'язаний з курортами Карпат, став важливим економічним чинником для регіону. Великий потік туристів призводить до зростання попиту на послуги ресторанів, готелів, транспорту, екскурсій та магазинів, що стимулює розвиток сфер обслуговування та торгівлі.

Крім того, інвестиції у розвиток туризму сприяють створенню нових робочих місць та підтримці місцевої економіки. Розбудова готельних комплексів, ресторанів та інфраструктури допомагає регіону стати конкурентоспроможним у світовому туристичному ринку.

Туризм в Карпатах сприяє обміну культурним досвідом та розумінню міжнародного співтовариства. Велика кількість туристів з різних країн сприяє культурному обміну та розвитку міжнародних взаємин, що збагачує регіон і розширює горизонти місцевого населення.

Розвиток геопросторової системи курортів Карпат є актуальною проблемою, яка відіграє важливу роль у соціоекономічному та культурному розвитку регіону. На тлі зростаючого інтересу до природних резервів та екотуризму, Карпати, з їхньою унікальною природою та традиційною атмосферою, набувають ключового значення для розвитку туристичного сектору.

Економічна важливість розвитку геопросторової системи курортів виявляється у збільшенні туристичного потенціалу та залученні інвестицій. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу, розваг та інфраструктури сприяє створенню нових робочих місць та зростанню економіки регіону.

Загалом, розвиток геопросторової системи курортів Карпат не тільки забезпечує туристичне задоволення, але і сприяє сталому розвитку регіону, залучаючи увагу до його унікальності та сприяючи збереженню його природних та культурних цінностей.

Курорти Карпат надають унікальні можливості для відпочинку та розваг, об'єднуючи в собі природні краси, рекреаційні можливості та розгалужену інфраструктуру.

Інфраструктура курортів Карпат вражає своєю різноманітністю та сучасністю. Найбільший гірськолижний курорт, Буковель (Україна), оснащений сучасними готелями та курортними комплексами. Лижні траси різних рівнів складності, сучасні телескіни та гондольні ліфти створюють ідеальні умови для зимового відпочинку.

Закопане (Польща), відоме своєю архітектурною спадщиною, має розвинуту мережу готелів, ресторанів та торгових центрів. Літній період тут щедро обдарований туристичними маршрутами та екотуристичними можливостями.

Штрбське Плезо (Словаччина) відзначається не лише гірськими лісами та озерами, але й розвиненими термальними курортами з численними басейнами та сучасними спа-центрами.

Термальний курорт Трускавець (Україна) пропонує відпочинок у численних санаторіях та готелях, де використовуються природні лікувальні води. Тут гості можуть скористатися широким спектром медичних процедур та спа-послуг.

Інфраструктура курортів Карпат також включає ресторани з національною кухнею, магазини з сувенірами та ремесленими виробами, а також розважальні заклади. Додатковим бонусом є екскурсійні можливості, що дозволяють туристам детальніше вивчати природні та історичні особливості регіону.

Усе це разом формує повноцінну геопросторову систему курортів Карпат, яка відіграє важливу роль у приваблюванні туристів, розвитку місцевого бізнесу та підтримці економічного та культурного потенціалу регіону.

Взаємозв'язок курортів Карпат з природним середовищем є не тільки ключовим аспектом їхньої експлуатації, але й фундаментальною складовою сталого розвитку регіону. Карпати, з їхньою багатою природною різноманітністю, річками, гірськими озерами та лісами, утворюють особливий контекст для розвитку туризму.

Геопросторові резерви курортів Карпат визначаються їхнім потенціалом для подальшого розвитку, розширення та вдосконалення туристичної інфраструктури в унікальному гірському середовищі. Враховуючи багатство природних та культурних ресурсів, Карпати мають значний потенціал для вдосконалення та диверсифікації туристичної пропозиції.

Засновані на природних ресурсах, таких як гірські ліси, річки та природні заповідники, курорти Карпат можуть розгортати нові екотуристичні напрями. Впровадження та підтримка екологічно чистого туризму може не лише привертати тих, хто цінує природність і біорізноманіття, але й сприяти збереженню цих унікальних природних ресурсів.

Додатковий потенціал полягає в розвитку термальних курортів та медичного туризму. Використання природних лікувальних вод та гірського клімату може привертати туристів, які шукають відновлення здоров'я та відпочинок.

Геопросторові резерви також можуть бути визначені розвитком культурно-історичного туризму. Популяризація традиційної культури, народних ремесел та старовинних об'єктів може розширити туристичний потенціал регіону, залучаючи любителів аутентичних та історичних вражень.

Таким чином, геопросторові резерви курортів Карпат означають безмежні можливості для сталого розвитку, де збереження природи, культурного спадку та розширення туристичної інфраструктури взаємодіють для забезпечення якісного та різноманітного відпочинку в цьому унікальному гірському регіоні.

Розквіт геопросторової системи курортів у Карпатах починається з вивчення і аналізу географічних та екологічних особливостей регіону. Геопросторовий аналіз є ключовим етапом, що передує вибору локацій для нових курортів. Розглядаючи рельєф, клімат, гідрологічні особливості та екосистеми, можна ідентифікувати області, які мають великий туристичний потенціал та водночас зберегти природну різноманітність.

На основі геопросторового аналізу можна визначити не лише природні умови, але й потенційні перешкоди, такі як ризики наводнень чи сейсмічна активність. Це дозволить розробити стратегії для забезпечення стійкості та безпеки нових курортів у Карпатах. Такий глибокий геопросторовий аналіз стає фундаментом для раціонального та екологічно обгрунтованого розвитку туристичного простору в цьому унікальному гірському регіоні.

Вибір ідеальної локації для нового курорту — це лише початок, оскільки ключовою складовою його успіху є створення повноцінної інфраструктури та забезпечення високих стандартів зручностей для туристів. Основна мета полягає в тому, щоб забезпечити гостям не лише неповторний природний досвід, але й комфортний відпочинок.

Будівництво готелів та курортних комплексів, які гармонійно вписуються у природне оточення, важливо для забезпечення естетичної інтеграції та мінімізації негативного впливу на ландшафт. Архітектурні рішення повинні враховувати місцеві особливості та використовувати енергоефективні технології.

Забезпечення транспортної доступності грає критичну роль у зручності для туристів. Відмінно розвинена транспортна мережа та зручні зв'язки між курортами та іншими регіонами допомагають максимізувати потенціал туристичного руху.

Всі ці аспекти створення інфраструктури та зручностей мають на меті не лише задовольнити потреби туристів, але й впровадити стандарти екологічно відповідального туризму, зберігаючи природний облік та культурний спадок Карпат.

Важливою складовою збалансованості є розвиток екотуризму та підтримка місцевих ініціатив для збереження біорізноманіття. Впровадження екскурсій та програм, що популяризують природні заповідники та резервати, дозволяє туристам насолоджуватися природною красою, не завдаючи при цьому шкоди екосистемі.

Значущою роллю в збереженні природи Карпат відіграє інформаційна робота та освіта туристів. Заохочення відповідальної поведінки, вказівки щодо залишення природи такою, як її знайшли, та популяризація екологічно свідомого способу відпочинку формують культуру туризму, що поважає та береже навколишнє середовище.

Остаточним елементом збалансованості є взаємодія з місцевим населенням. Забезпечення вигод та розвитку для місцевих громад, включаючи

розвиток малих підприємств та збереження традицій, допомагає створити тісний соціальний та економічний зв'язок між туризмом та місцевою спільнотою.

Всі ці заходи в сукупності формують принцип збалансованості, який визначає успішний розвиток нових курортів у Карпатах. Сталість та врахування потреб природи та людей стають основними принципами, які керують створенням та функціонуванням нових туристичних майданчиків у цьому неповторному гірському регіоні.

У підсумку обговорення розвитку геопросторової системи курортів у Карпатах виявляється, що цей процес є складним та багатограним, обов'язковою умовою якого є глибокий геопросторовий аналіз. Вибір локацій для нових курортів, базований на географічних та екологічних особливостях регіону, дозволяє максимізувати туристичний потенціал, зберігаючи при цьому природну різноманітність.

Створення інфраструктури та зручностей, які гармонійно вписуються у природне оточення, визначає успіх нових курортів. Забезпечення комфортного перебування та транспортної доступності підвищує конкурентоспроможність регіону серед туристів. Особлива увага до екологічних аспектів будівництва та функціонування інфраструктури сприяє сталому розвитку.

Збалансованість природного та туристичного потенціалу є визначальним аспектом у створенні стійкого туристичного середовища. Моніторинг впливу туризму на природу, розвиток екотуризму та освіта туристів стають запорукою збереження екосистем та культурного спадку регіону.

Загалом, розвиток геопросторової системи курортів у Карпатах вимагає глибокого розуміння та бережливого підходу до природних ресурсів, забезпечуючи при цьому високий стандарт туристичного обслуговування. Успішна імплементація цих принципів дозволить створити туристичні майданчики, які не лише задовольняють потреби сучасного туриста, але й

залишать невимірний слід в збереженні природної краси та культурної спадщини Карпат.

ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ

Отже, Карпатський регіон України має великий потенціал для санаторно-курортної діяльності, завдяки своїм природним лікувальним ресурсам. Проте розвиток та утримання санаторіїв потребує потужної інфраструктури. У віддалених або економічно нерозвинутих районах Карпат можуть виникати проблеми з надання необхідних послуг.

Економічний фактор впливає на доступність та вартість санаторно-курортних послуг. Привабливість регіону впливає на успіх санаторної діяльності, проте умови оздоровчих закладів не відповідає вартості.

Щодо Європейських країн, то вони мають добре розвинений сектор оздоровчо-лікувального туризму. Санаторії Європи пропонують різноманітний спектр послуг та є остаточно сформованими курортами. Європейські курорти дотримуються суворих стандартів охорони здоров'я та безпеки. Санаторії повинні відповідати визначеним правилам, щоб забезпечити якість послуг і благополуччя відвідувачів.

Отже, хоча Карпати в Україні мають потенціал для розвитку успішної санаторно-курортної діяльності на основі своїх природних ресурсів, регіон може зіткнутися з проблемами, пов'язаними з інфраструктурою та економічними умовами. На противагу цьому, європейські санаторії отримують вигоду від розвинутого сектору оздоровчого туризму та суворих регуляторних стандартів. Успіх санаторно-курортної діяльності в обох регіонах залежатиме від таких факторів, як ефективне управління, економічна стабільність і здатність адаптуватися до нових тенденцій у сфері санаторно-курортної діяльності.

Також, у підсумку обговорення розвитку геопросторової системи курортів у Карпатах виявляється, що цей процес є складним та багатограним,

обов'язковою умовою якого є глибокий геопросторовий аналіз. Вибір локацій для нових курортів, базований на географічних та екологічних особливостях регіону, дозволяє максимізувати туристичний потенціал, зберігаючи при цьому природну різноманітність.

Загалом, розвиток геопросторової системи курортів у Карпатах вимагає глибокого розуміння та бережливого підходу до природних ресурсів, забезпечуючи при цьому високий стандарт туристичного обслуговування.

РОЗДІЛ III

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУРОРТІВ КАРПАТЬКОГО РЕГІОНУ

3.1 Процеси для реалізації розвитку гірськолижних курортів Карпатського регіону

Реалізація концепції реалізації розвитку передбачає створення умов, що сприяють комплексному та сталому розвитку гірських регіонів Українських Карпат. Це досягається за рахунок відповідального та раціонального використання природних ресурсів, мобілізації та концентрації ресурсів для розвитку цих територій. Для цього необхідна тісна взаємодія між державними органами, державним і приватним секторами, розвиток партнерських відносин та ефективне використання наявних фінансових ресурсів. Мета - створення сприятливих умов для довгострокового збалансованого розвитку Карпатського гірського регіону:

Для досягнення цієї мети необхідно розробити та реалізувати комплексний план відродження гірськолижних курортів України.

- Відродити конкурентоспроможну економіку гірських регіонів;
- Розвивати традиційні та перспективні види економічної діяльності в лісовому та сільському господарстві за рахунок упровадження екологічно чистих інноваційних технологій і сталих методів виробництва;
- Розвивати державно-приватне партнерство для будівництва та модернізації інфраструктури;
- Ініціювати та реалізовувати економічні проєкти, пов'язані з пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку гірських регіонів;
- Розвиток транскордонного та міжрегіонального економічного співробітництва

- Усунення інфраструктурних обмежень і розвиток збалансованої виробничої та соціальної інфраструктури;
- Сприяння розвитку транспортних мереж, систем зв'язку та електромереж;
- Розвиток і вдосконалення велосипедних доріжок та придорожніх об'єктів (зон відпочинку, оглядових майданчиків, пунктів харчування та водопостачання тощо);
- Відновлення та вдосконалення соціальної інфраструктури, включно з освітою, культурою, охороною здоров'я, соціальним захистом, правоохоронною діяльністю, фізичною культурою і спортом у гірських районах;
 - Використання туристського потенціалу.
 - Створення національної інформаційної мережі з туризму та курортів.
 - Охорона та підтримка історико-культурної спадщини;
 - Створення сприятливих умов для подальшого розвитку сільського туризму та екотуризму в Карпатах;
- Збалансоване використання природних ресурсів у лікувальних і рекреаційних цілях при збереженні відновлювальної здатності природних екосистем;
 - Створення нових та вдосконалення наявних туристичних маршрутів, зокрема велосипедних доріжок поблизу пам'яток історії, культури та архітектури;
 - Розвиток регіонального планування та транспортної інфраструктури з урахуванням особливостей гірського середовища, необхідності захисту територій, які є шляхами міграції тварин і територіями міжнародного значення, охорони біологічного різноманіття та ландшафтів, а також територій, що мають особливе значення для туризму [15];
 - Перетворення українських Карпат на привабливий туристичний регіон і сприяння розвитку туризму;

- Сприяння транскордонному співробітництву для підтримки сталого розвитку туризму;
- Забезпечити доступність об'єктів туристичної інфраструктури для людей з обмеженими можливостями та інших маломобільних груп населення;
- Пріоритет екологічної безпеки;
- Створення та підтримання мережі природоохоронних територій Карпат;
- Сприяння відновленню лісів та оптимізації структури ландшафтів;
- Збереження, стале використання та розвиток біологічного різноманіття і ландшафту Карпатських гір;
- Запобігання забрудненню поверхневих і підземних вод.
- Поліпшення санітарно-гігієнічного та екологічного стану населених пунктів за рахунок упровадження сучасних систем збирання, вивезення та утилізації відходів, у тому числі побутових, і розвитку каналізаційних систем;
- Забезпечення протипаводкових і протипаводкових заходів шляхом будівництва та модернізації протиерозійних, водоохоронних і протилавинних споруд, а також запобігання небезпечним геологічним процесам і здійснення заходів із хімічного відновлення ґрунтів;
- Реалізація заходів щодо запобігання деградації ґрунтів;
- Запобігання деградації ландшафтів унаслідок рекреаційної діяльності.

Крім типових проблем, з якими стикаються гірськолижні курорти України, спільною проблемою є транспортна. Зокрема, необхідно поліпшити стан під'їзних доріг і внутрішніх мереж, які безпосередньо направляють туристів на гірськолижні курорти. Для розв'язання цієї проблеми вважається бажаним створення або підтримка організації, що відповідає за експлуатацію, утримання та розвиток мережі регіональних доріг. Передбачається, що ці функції виконуватимуть регіональні дорожні органи, проте додаткове фінансування з боку зацікавлених інвесторів може піти на користь бізнесу, і такі організації, які експлуатують і розвивають дорожню мережу в околицях,

можуть співпрацювати з регіональними дорожніми органами для координації спільних зусиль [18].

Крім проблем із дорожньою інфраструктурою, на більшості українських гірськолижних курортів гостро стоять проблеми з гірськолижною інфраструктурою, як-от утримання схилів, обслуговування обладнання (підйомники і крісельні канатні дороги), штучний сніговий покрив і освітлення. Наприклад, у Славському та його околицях практично всі гірськолижні траси обладнано підйомниками 1970-1980-х років побудови, термін експлуатації яких давно минув. Такі підйомники часто виходять з ладу через фізичний знос, а іноді простоюють весь сезон через відсутність запасних частин [24].

Відсутність технічних засобів для штучного засніження змушує власників гірськолижних курортів у Тростяні та інших районах Славського ставити на перше місце природний стан гірських схилів. Однак у цих регіонах відсутні цілеспрямовані ініціативи щодо вирішення подібних завдань.

Можливим розв'язанням цієї проблеми могло б стати створення спеціалізованих сезонних бригад із місцевих працівників, які займалися б організацією та обслуговуванням схилів у міжсезоння. Такий захід позитивно позначиться на зайнятості місцевого населення в цей період. Для фінансування цієї діяльності власникам гірськолижних курортів у регіоні слід створити спеціальний фонд, який регулярно поповнюватиметься. Інвестиції в розвиток якісних трас у літні місяці призведуть до збільшення кількості зимових відвідувачів, тим самим підвищуючи прибуток підприємств.

Крім того, важливо наголосити на необхідності нічного освітлення на гірськолижних курортах. На деяких курортах, таких як Буковель і Подобовець, уже після 6-7 години вечора вмикають ліхтарі та потужні прожектори, які висвітлюють значні ділянки трас, даючи змогу активно відпочивати в темний час доби. Така практика позитивно позначається на доходах і збільшує час роботи. Іншим гірськолижним курортам рекомендовано встановити подібні системи освітлення [16].

3.2 Перспективи розвитку гірськолижних курортів Карпатського регіону

Міжнародний досвід показує, що для розвитку місцевого туризму крім прагнення місцевого населення потрібна значна державна підтримка. Без такої підтримки ні місцева влада, ні місцеве населення не зможуть розвивати туризм. Необхідно приділити увагу таким ключовим напрямкам.

До них належать такі:

- Створення необхідної правової бази
- Формування національної політики та цільових програм розвитку регіонального туризму;
- розвиток і вдосконалення необхідної інфраструктури
- розробка механізмів фінансової підтримки підприємців малого та середнього бізнесу;
- організація навчальних програм як для представників місцевих органів влади, так і для місцевих жителів [12].

У багатьох європейських країнах доведено, що розвиток туризму в сільській місцевості позитивно позначається на соціально-економічному та етнокультурному благополуччі населення. Він дає змогу отримувати додатковий дохід, поліпшувати умови життя, а також охороняти й відроджувати матеріальні та нематеріальні етнічні й традиційні ресурси.

3 лютого 2021 року Кабінет міністрів затвердив план заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку творчих індустрій та туризму. Міністерством культури та інформаційної політики України розроблено план, який передбачає розроблення національної цільової програми "Мандруй Україною" для розвитку сучасної туристичної інфраструктури.

На період 2021-2023 рр. у сфері туризму було заплановано такі ініціативи

- Дослідження змін на ринку та перспектив розвитку туристичних послуг, а також дослідження цільових груп;

- Впровадження єдиного туристського реєстру - національної системи збору та аналізу даних про туризм;
- Створення сприятливих умов для розвитку конгресної індустрії, включно зі створенням державних конгрес-бюро;
- Розробка і впровадження офіційного багатомовного туристичного порталу;
- Створення туристських інформаційних центрів;

Прогрес у цих напрямках сприятиме збільшенню туристичних потоків в Україну, зростанню ВВП і збільшенню частки доходів від туризму. Це сприятиме створенню нових туристичних послуг і робочих місць. Крім того, вони стимулюватимуть розвиток малого та середнього бізнесу, залучатимуть інновації та сприятимуть швидкому зростанню ділового туризму. Національна цільова програма також спрямована на ремонт і розвиток інфраструктури, особливо в місцях, що становлять великий туристичний інтерес. Програма спрямована на підвищення інформованості потенційних туристів (як вітчизняних, так і іноземних) про регіональні пам'ятки та загальну привабливість України як туристичного напрямку [17].

Незважаючи на те, що Буковель має відносно високий рівень сервісу порівняно з іншими природно-рекреаційними комплексами українських Карпат, для його подальшого розвитку як туристичного центру необхідний комплексний підхід.

Першочергові заходи щодо підвищення ефективності, рентабельності та зростання туристичного сектору, внутрішнього туризму, в'їзного туризму та готельного господарства включають

- Заохочення підприємницької активності за допомогою цільових стимулів
- Стимулювання розвитку готельно-курортного сектору та довгострокових інвестицій шляхом впровадження гнучких механізмів податкового стимулювання, включно з податковими пільгами для інвесторів

- Реконструкція та модернізація зон відпочинку, рекреаційних і туристичних об'єктів.

Будівництво, розширення та ремонт автомобільних доріг, що ведуть до природно-рекреаційних комплексів; розбудова відповідної інфраструктури для підтримки автотуризму, включно з автосервісами, ресторанами та торговими точками, що відповідають міжнародним стандартам [19].

Україна має великий потенціал для розвитку гірськолижних курортів, особливо в Карпатському регіоні, де висота гір сягає 2 000 метрів. Сніговий покрив у цьому регіоні тримається шість місяців, а в деяких місцях - до восьми місяців.

Для залучення іноземних і вітчизняних туристів було запропоновано низку заходів, зокрема:

- Виявлення земельних ділянок, придатних для будівництва необхідної туристичної інфраструктури, зокрема гірськолижних трас.

- Створення гірськолижних центрів у різних місцях, таких як гора Красія, долина Драгобрат, долина Воржава, район Синяк тощо.

- Будівництво гірськолижного курорту з центром у селі Розділ Тульського району, а також гірськолижних курортів поблизу сіл Тисовець, Козлова, Плав'є, Тухля, Гребенів, Нижня і Верхня Рожанка Сколівського району, Львівської області.

Перспективна для освоєння і гора Писана під Славськом, оскільки її топографічні особливості можна порівняти з Тростяном. Тут уже ведеться монтаж сучасного крісельного підйомника харківського виробництва. Ще один перспективний район - гора Рожанка, що вирізняється сприятливим рельєфом і сніговим покривом. Однак її освоєння, включно з будівництвом доріг та інфраструктури, може потребувати значних інвестицій, що обчислюються десятками мільйонів доларів.

Спортивний центр "Тисовець" розташований за 32 км від Сколе і за 120 км від Львова, на висоті 1020 м над рівнем моря. Звивиста дорога поступово піднімається вгору, і з неї відкриваються мальовничі краєвиди на долину,

оточену високими фантастичними смереками. Сніг випадає в регіоні з листопада до кінця квітня, що робить Тисовець ідеальним місцем для занять зимовими видами спорту, такими як біатлон, фрістайл і гірські лижі [2].

Недалеко від Тисовця розташований гірськолижний курорт у селищі Орянчик.

Там розташований гірськолижний курорт "Звенів". Цей відносно невеликий проєкт містить у собі два підйомники і скромний готель на 30 місць. Проте в сезон він приваблює понад 25 000 любителів зимових видів спорту, переважно туристів вихідного дня зі Львова. Кататися на лижах можна також у Скольському районі та в селах Рожлuch і Турка Турківського району Львівської області. Лижний сезон у цих регіонах зазвичай триває з грудня по березень. Найактивнішими відвідувачами курортів Львівської області є жителі Києва, Західної України та Польщі. Перспективи розвитку туризму в Карпатах вельми багатообіцяючі й економічно вигідний завдяки зростаючій популярності та тенденції до розвитку гірськолижного спорту, а також винятковим природним ресурсам і великому потенціалу розвитку. Крім того, активне просування цього виду туризму в Карпатах сприяло б підвищенню міжнародного престижу України [21].

Незважаючи на природну привабливість "зелених легень" Європи - природні пам'ятки, зручне транспортне сполучення, відносно доступні ціни та відсутність мовного бар'єру, - багато українських любителів гірськолижного спорту вважають за краще виїжджати за кордон. Серед популярних напрямків - сусідні Словаччина і Польща, а також такі далекі країни, як Туреччина та Австрія.

Польщі, і зокрема курорту Закопане, допомогла добре продумана державна політика, орієнтована на задоволення іноземного попиту. Уряд надає значну підтримку малим і середнім підприємствам, даючи їм змогу розвивати необхідну фізичну та спеціалізовану транспортну інфраструктуру. Навпаки, Словаччина, де традиція гірськолижного туризму сягає соціалістичної епохи, зіткнулася з труднощами після розпаду країни. За

відсутності підтримки з боку центрального уряду його розвиток залежить від приватної ініціативи, а готелі та підприємства управляються акціонерними товариствами. Незважаючи на велику кількість природних ресурсів, гірськолижний туризм у Словаччині розвинений менше, ніж у сусідній Польщі [11].

Експерти підкреслюють, що спроможність України вийти на світовий ринок із конкурентоспроможним гірськолижним продуктом багато в чому залежить від перспектив політики соціально-економічної реконструкції регіону.

Існує безліч шляхів розвитку туризму в Карпатах, які потребують значних інвестицій та глибокої маркетингової стратегії. Одним із найперспективніших напрямків є екотуризм, який може розвиватися як на територіях, що охороняються, так і в районах з обмеженим фінансуванням. Екотуризм орієнтований на природні та антропогенні ландшафти, пам'ятки та унікальні культурні аспекти регіону. Екотуризм здатний приносити дохід у місцеві та державні бюджети і навіть може стати спеціалізованою галуззю, що конкурує з екологічно шкідливою промисловою та економічною діяльністю [7].

22 липня Президент України Володимир Зеленський видав Указ № 543/2019, спрямований на сприяння розвитку економіки та туризму в Карпатському регіоні. Указ "Про розвиток Карпатського регіону України" [25] спрямований на прискорення соціально-економічного зростання, підвищення інвестиційної привабливості та розвиток рекреаційного, туристичного й етнокультурного потенціалу регіону.

Крім того, 3 квітня 2019 року Рада міністрів України (РМУ) своїм розпорядженням № 232-р [22] затвердила Концепцію розвитку гірського регіону Українські Карпати. Метою концепції є пріоритетний розвиток гірських регіонів, створення сприятливих умов для розвитку Українських Карпат, підвищення конкурентоспроможності регіону на внутрішньому та

зовнішньому ринках і поліпшення якості життя місцевого населення. Реалізація концепції запланована на 2019-2027 роки.

Реалізація концепції спрямована на ефективний територіальний розвиток Карпатських гір і переслідує такі цілі:

- Зменшити диспропорції в регіональному розвитку.
- Розширити регіональне співробітництво шляхом розвитку сектору рекреації та туризму, а також захисту та збереження природної, історичної та культурної спадщини регіону.
- Заохочувати інвестиції в привабливі регіони та стимулювати регіональний розвиток.
- Покращити доступ до транспорту та інформації в регіоні.
- Забезпечити захист довкілля шляхом сталого розвитку.

У результаті основні перспективні напрями розвитку туризму в Карпатському регіоні зосереджені в гірських районах, особливо у сфері екотуризму. Варто також розглянути можливість впровадження інших форм гірського туризму, таких як пригодницький та екстремальний. Крім того, для розвитку туристичної галузі необхідно докласти зусиль для залучення в регіон іноземних туристів.

3.3 Особливості сучасної курортної мережі Українських Карпат

Сучасна курортна мережа Українських Карпат – це не лише мережа відпочинкових пунктів, але й складна система, що відзначається низкою особливостей, що відображають не тільки сучасні тенденції у галузі туризму, але й визначають унікальний характер та потенціал цього регіону. У світлі сучасних викликів та трансформацій, які відбуваються у туристичній сфері, Карпати виявляються відмінним об'єктом вивчення.

Курортна індустрія Українських Карпат відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку економіки та забезпеченні сталого соціально-економічного прогресу регіону. Значення цієї галузі виявляється в ряді аспектів, від економічного зростання до соціокультурного впливу.

По-перше, курортна індустрія є ключовим джерелом прибутку для регіону. Природна краса Карпат, їхні унікальні природні резервати та лікувальні джерела привертають туристів з усього світу. Відпочинок в гірському регіоні сприяє розвитку готельно-ресторанного бізнесу, транспортних послуг та інших супутніх секторів економіки.

По-друге, курортна індустрія сприяє збереженню та екологічно відповідному використанню природних ресурсів регіону. Розвиток екологічно чистого туризму та впровадження сталого підходу до використання природи допомагають у збереженні екосистем та біорізноманіття гірських районів.

По-третє, курортна індустрія відіграє важливу роль у розвитку інфраструктури та підвищенні якості життя місцевого населення. За рахунок розвитку туристичних зон формується попит на нові робочі місця, покращується інфраструктура та забезпечується додатковий розвиток соціокультурного середовища.

Загалом, курортна індустрія Українських Карпат стає не лише джерелом економічного зростання, але й каталізатором сталого розвитку, сприяючи гармонійному поєднанню природних ресурсів та високих стандартів якості життя у цьому вишуканому гірському регіоні.

Сучасний стан курортів Українських Карпат визначається різноманітністю та динамікою їхнього розвитку. Карпати, зберігаючи свою природну вроду, виростають у важливий туристичний і терапевтичний центр, проте залежно від конкретного курорту, характеристики можуть значно відрізнятися.

Визначальною рисою сучасних курортів є їхні природні резервати та лікувальні джерела. Карпати славляться своєю гірською атмосферою та чистим повітрям, що сприяє зціленню та відновленню здоров'я. Багатство мінеральних вод та лікувальних грязей додає курортам цього регіону особливий привабливий шарм для відпочиваючих та медичного туризму.

Отже, сучасний стан курортів Українських Карпат відображає поєднання природної краси з викликами та можливостями сучасного туризму,

визначаючи перспективи розвитку та конкурентоспроможність цього унікального регіону.

Інфраструктура та послуги на курортах Українських Карпат стали не менш важливим елементом, ніж природні багатства, визначаючи повноцінний та комфортний відпочинок для туристів.

Міста-курорти, такі як Яремче та Трускавець, пишаються розвиненою готельною базою, де представлені різноманітні варіанти проживання – від затишних гірських готелів до розкішних спа-комплексів. Сучасні курортні готелі пропонують високий рівень обслуговування, фітнес-центри, басейни та спа-процедури.

На курорті Буковель інфраструктура спроектована з огляду на активний відпочинок. Широкий вибір ресторанів, кафе та розважальних закладів, а також сучасні гірськолижні траси та гондольні канатні дороги створюють повний спектр можливостей для відпочинку.

Курорт Славське славиться своєю гостинністю та аутентичністю. Місцева інфраструктура включає у себе краєвидні ресторани, традиційні майстерні та магазини, що дозволяють туристам зануритися в атмосферу карпатського села.

Українські Карпати, завдяки розвинутій інфраструктурі та різноманітним послугам, стали привабливим місцем для відпочинку як для місцевих жителів, так і для туристів з різних країн, що шукають не лише приголомшливу природу, але й високий стандарт сервісу.

Зважаючи на динаміку сучасного туризму, курорти українських Карпат вдосконалюють свою інфраструктуру, впроваджуючи нові технології та сучасні сервіси. Це стосується не лише готелів та ресторанів, але й розважальних заходів, екскурсій, спортивних подій та інших активностей.

Курортна індустрія Українських Карпат несе на собі чимало викликів та проблем, що ускладнюють розвиток та функціонування цього важливого галузевого сегменту. Недоліки існуючої системи вимагають комплексного підходу та стратегічних рішень для забезпечення сталого розвитку.

Спершу, нестача інфраструктури і обмеження у доступі є однією з ключових проблем. Застарілі дороги, відсутність зручних транспортних з'єднань та недостатня розвиненість логістичної бази стають значущою перешкодою для зручного переміщення та перебування туристів.

Екологічні питання стають все більш актуальними у контексті зростання туристичного потоку. Недатня екологічна свідомість, неефективне використання природних ресурсів та відсутність ефективних механізмів контролю можуть призвести до екологічної деградації унікального природного середовища.

Крім того, низька конкурентоспроможність та неякісна маркетингова стратегія ускладнюють приваблення туристів та залучення інвестицій. Відсутність чіткої брендової ідентичності та неефективна реклама призводять до обмеженої видимості регіону на туристичній карті.

Українські Карпати, незважаючи на всі труднощі, володіють значним потенціалом для розвитку курортної індустрії, але вирішення цих проблем вимагає серйозних зусиль та системних рішень.

У розмаїтті курортної мережі Українських Карпат спостерігаються визначені тенденції, що визначають її розвиток у сучасних умовах. Ці тенденції формують новий образ курортів, адаптуючи їх до сучасних вимог та відображаючи глобальні трансформації у сфері туризму.

Примітно, що спостерігається підвищений інтерес до екологічно чистого відпочинку. Туристи все частіше обирають курорти, де приділяється увага збереженню природи, відновленню екосистем та пропаганді сталого способу життя. Екологічно чистий туризм стає не лише трендом, але й важливим критерієм вибору для багатьох подорожуючих.

Зростає попит на розвиток туризму з лікувальною орієнтацією. Курорти, які пропонують унікальні лікувальні процедури та медичні програми, стають привабливими для тих, хто шукає не лише відпочинок, але й можливість зміцнення здоров'я.

Усі ці тенденції вказують на те, що курорти Українських Карпат активно адаптуються до нових реалій та вимог споживачів, розширюючи свої можливості та ставлячи перед собою завдання забезпечити якісний та різноманітний відпочинок для різних аудиторій.

Роль інновацій у розвитку інфраструктури курортної індустрії Українських Карпат визначається як ключовим фактором, що сприяє сучасній адаптації цього регіону до високих стандартів та очікувань відпочивальників.

Інновації в галузі технологій грають важливу роль у поліпшенні якості обслуговування та зручностей для туристів. Впровадження мобільних додатків для бронювання готелів, квитків та екскурсій, а також для отримання інформації про курорт і його околиці, робить процес планування подорожей більш доступним та зручним.

У сфері медичного туризму інновації виявляються в сучасних методах діагностики та лікування. Використання новітніх технологій в лікувальних процедурах та реабілітаційних програмах дозволяє курортам конкурувати на міжнародному рівні та забезпечує їхню привабливість для медичних туристів.

Розвиток інфраструктури для активного відпочинку також визначається інноваційними підходами. Сучасні технології в конструюванні гірськолижних трас, розробці велосипедних та пішохідних маршрутів роблять їх більш безпечними та ефективними.

Отже, інновації стають важливим рушійним механізмом для сталого розвитку курортної індустрії Українських Карпат, покращуючи якість обслуговування, розширюючи можливості та надаючи сучасні та високотехнологічні рішення для відпочивальників.

Перспективи розвитку сучасної курортної мережі Українських Карпат обіцяють багатогранні та важливі трансформації, які можуть суттєво позначитися на туристичному пейзажі та економіці регіону. Невпинний розвиток технологій, зміни в туристичних попитах та новітні підходи до управління роблять курорти Карпат важливим гравцем у глобальній туристичній індустрії.

Збільшення попиту на екологічно чистий туризм та підвищення екологічної свідомості створюють можливість для розвитку курортів, які акцентують на збереженні природи та екологічно сталому відпочинку. Екологічно чисте сприйняття регіону може стати важливим конкурентним перевагою.

Медичний туризм також обіцяє значний розвиток. Впровадження передових методів лікування, високотехнологічні медичні центри та інноваційні лікувальні програми можуть зробити Українські Карпати популярним напрямком для тих, хто шукає не лише відпочинок, але й покращення здоров'я.

Загалом, перспективи розвитку курортної мережі Українських Карпат базуються на сучасних тенденціях та стрімко змінних умовах. Здатність адаптуватися до нових реалій та вдосконалювати пропозиції для туристів може зробити цей регіон важливим центром для відпочинку та лікування в майбутньому.

Сучасна курортна мережа Українських Карпат пройшла суттєві трансформації, адаптуючись до вимог сучасного туриста та змін у світі туризму. Зміни охоплюють різні аспекти, від технологічних інновацій та екологічної сталості до розвитку медичного та активного відпочинку.

Екологічна сталість стала ключовою темою у розвитку курортів. Збільшений попит на екологічно чистий відпочинок вимагає від курортів активно долучатися до збереження природних ресурсів та здійснювати екологічно свідомі практики.

Медичний туризм набуває популярності завдяки впровадженню передових методів лікування та створенню високотехнологічних медичних центрів. Курорти стають не лише місцем відпочинку, а й центрами для покращення здоров'я та лікування.

Зростаючий попит на активний відпочинок призводить до розвитку гірськолижних, велосипедних та пішохідних маршрутів. Це відкриває нові

можливості для природничої активності та дозволяє регіону привертати туристів з різними інтересами.

Усі ці зміни формують новий образ курортної мережі Українських Карпат, яка відповідає сучасним тенденціям та надає різноманітні можливості для відпочинку та оздоровлення.

ВИСНОВОК ДО III РОЗДІЛУ

Отже, реалізація розвитку гірськолижних курортів відбувається за рахунок створення умов, що сприяють комплексному та сталому розвитку гірських регіонів Карпат України. Розвиток Українських Карпат відбувається внаслідок раціонального та відповідального використання природних ресурсів, концентрації та мобілізації ресурсів, які впливають на розвиток даних територій. Щоб досягти гармонійного та швидкого розвитку гірськолижних курортів варто враховувати взаємодію між державними органами, приватними та державними секторами, розвиток якісних партнерських відносин, ефективне та раціональне використання та керування фінансовими ресурсами. Для втілення такої мети потрібно створювати і відновлювати конкурентоспроможну економіку; розвивати державно-приватне партнерство для будівництва та модернізації інфраструктури; сприяти розвитку транспортних мереж, систем зв'язку та електромереж; відновлення та покращення культурної складової; формування інформаційної мережі курортів та інше.

Крім типових проблем, з якими стикаються гірськолижні курорти України, спільною проблемою є транспортна. Зокрема, необхідно поліпшити стан під'їзних доріг і внутрішніх мереж, які безпосередньо направляють туристів на гірськолижні курорти. Для комплексного благоустрою зон відпочинку і туризму необхідно залучати приватні інвестиції в будівництво, ремонт і утримання доріг. Кошти на ці цілі мають перераховуватися на рахунок замовника проєкту.

Відповідно до усього переліченого визначають такі напрямки перспектив розвитку гірськолижних курортів Карпатського регіону це: створення правової бази; розробка механізмів фінансової підтримки підприємців малого та середнього бізнесу; організація навчальних програм як для представників місцевих органів влади, так і для місцевих жителів і т.п.

Також Міністерством культури та інформаційної політики України розроблено план, який передбачає розроблення національної цільової програми "Мандруй Україною" для розвитку сучасної туристичної інфраструктури. Концепція програми "Мандруй Україною" передбачає оцінку та підвищення конкурентоспроможності України як туристичного напрямку світового рівня відповідно до критеріїв "Індексу конкурентоспроможності подорожей і туризму". Проект спрямований на визначення пріоритетних цілей і виділення коштів для спрямування зусиль уряду щодо поліпшення рейтингу та позицій України в туристичному секторі. Крім того, 3 квітня 2019 року Рада міністрів України (РМУ) своїм розпорядженням № 232-р [22] затвердила Концепцію розвитку гірського регіону Українських Карпат.

Щодо сучасного стану курортної мережі Українських Карпат, то сучасна курортна мережа Українських Карпат пройшла суттєві трансформації, адаптуючись до вимог сучасного туриста та змін у світі туризму. Зміни охоплюють різні аспекти, від технологічних інновацій та екологічної сталості до розвитку медичного та активного відпочинку.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного теоретичного аналізу науково-методичної літератури та аналіз санаторно-курортної діяльності Карпатського регіону України та Європи дали змогу сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз наукової літератури показав, що основну роль у становленні та формуванні курортів відіграє багато факторів, а саме: природні, історичні, географічні, економічні та кліматичні чинники. Основними причинами та процесами є природні ресурси та клімат, лікувальний ефект, історичні фактори, економічні чинники, інфраструктура, управління та планування.

Курорти, розташовані в різних природних зонах, можуть запропонувати широкий спектр рекреаційних заходів для лікування та оздоровлення. Також сучасні курорти активно впроваджують передові технології та медичні підходи, що дають змогу максимально підвищити ефективність лікування.

Найпопулярнішим курортом в Україні є Буковель. Буковель – це гірськолижний курорт розташований на висоті 920 метрів над рівнем моря. Гірськолижний курорт і його околиці, а також сусідні селища та ділянки пропонують комплекс сучасних котеджів, готелів, вілл, пансіонатів, приватних садиб, готелів і ресторанів, які можна забронювати через Інтернет.

Курорт активно розвивається-постійно ведуться роботи з прокладання нових лижних трас, розширення і вдосконалення інфраструктури, а велика частина будівництва готелів була здійснена в останні кілька років.

Також курорти розташовуються і в Карпатському регіоні Європи. Карпатський євро регіон має потенціал для розвитку різних видів туризму, серед них: оздоровчий туризм, активний туризм (рафтинг, лижний, велосипедний), діловий туризм, сільський туризм та інші. Найбільш інтенсивно розвиваються в Карпатському регіоні туристичні курорти та рекреаційні об'єкти.

2. Проаналізувавши розвиток санаторно-курортної діяльності Європи можна зробити висновок, що найбільша кількість санаторно-курортних

закладів, а саме бальнеологічних курортів знаходяться в країнах Карпатського регіону. Карпатський регіон має найкращі умови для розвитку санаторно-курортної діяльності. По зрівнянню з країнами центральної та західної Європи мають більше рекреаційно-потенційних ресурсів для розвитку оздоровчо-лікувальних закладів.

В Україні активно розвивається санаторно-курортна діяльність. Зокрема, найбільша кількість пансіонатів і будинків відпочинку міститься на Закарпатті - десять (Поляна, Голубине, Синяк, Сойми, Кваси, Шаян, Теплиця, Боржава, Солочин, Солотвино), у Львівській області - п'ять (Трускавець, Моршин, Східниця, Любень-Великий, Шкло). Івано-Франківська область із чотирма курортами (Черче, Яремче, Косів, Шешори), на останньому місці - Чернівецька область з одним курортом (Брусниця).

Більшість курортів Карпатського регіону України – це лікувальні заклади, представлені санаторіями, лікувальними пансіонатами та будинками відпочинку.

3. Щоб досягти гармонійного та швидкого розвитку гірськолижних курортів варто враховувати взаємодію між державними органами, приватними та державними секторами, розвиток якісних партнерських відносин, ефективно та раціональне використання та керування фінансовими ресурсами. Це суттєво впливає на створення сприятливих умов для довгострокового збалансованого розвитку Карпатського гірського регіону.

У багатьох європейських країнах доведено, що розвиток туризму в сільській місцевості позитивно позначається на соціально-економічному та етнокультурному благополуччі населення. Він дає змогу отримувати додатковий дохід, поліпшувати умови життя, а також охороняти й відроджувати матеріальні та нематеріальні етнічні й традиційні ресурси.

Карпатський регіон отримує значну підтримку з боку уряду, включаючи законопроект про його розвиток. Крім того, існує галузева підтримка з боку Європейського Союзу, який також виділив кошти на забезпечення ефективного розвитку регіону.

У результаті основні перспективні напрями розвитку туризму в Карпатському регіоні зосереджені в гірських районах, особливо у сфері екотуризму. Варто також розглянути можливість впровадження інших форм гірського туризму, таких як пригодницький та екстремальний. Крім того, для розвитку туристичної галузі необхідно докласти зусиль для залучення в регіон іноземних туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Carpathian Euroregion (2015), The Carpathian Euroregion strategy 2020 and beyond. с. 28 – 34.
2. Debarbieux B, Oiry Varacca M, Rudaz G, Maselli D, Kohler T, Jurek M (eds.). 2014. Tourism in Mountain Regions: Hopes, Fears and Realities. Sustainable Mountain Development Series. Geneva, Switzerland: UNIGE, CDE, SDC, с. 108.
3. Niewiadomski Z. (2004), The Carpathians as a region of international co-operation. Europa Regional, 12(4), с. 168-172.
4. Prykhodko V. (2018), North-European experience as an actual model of cross-border cooperation between Ukraine, Hungary and other EU countries: Visegrad Group in the Carpathian region. Strategic Priorities, 1(46), с. 70-78.
5. Tanaka H. (2006), Carpathian Euroregion and cross-border governance. The Journal of Comparative Economic Studies, 2, с. 59–80.
6. Активне впровадження та використання альтернативних джерел у Буковелі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://versii.if.ua> (дата звернення: 20.09.2023).
7. Брич В. Я. Організація туризму: підручник Тернопіль: ТНЕУ, 2017. с. 448
8. Буковель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 13.10.2023).
9. Буковель як один з прикладів розвитку і використання рекреаційних ресурсів Карпат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrreferat.com/> (дата звернення: 01.08.2023).
10. Ведмідь Н.І. Санаторно-курортний комплекс: сервісне управління : [монографія] / Н.І. Ведмідь. – К. : КНТЕУ, 2013. – 536 с
11. Гірськолижний курорт «Захар Беркут» URL: <https://karpatium.com.ua/blog/og1qd-girskolyzhnyh-kurortiw-ukrajiny-2022-rik#girs%D1%8Ckoli> (дата звернення: 10.08.2023).

12. Гірськолижні курорти України. Довідник. – К.: Школяр, 2005. – 96 с.
13. Гірськолижні курорти України: Буковель та Драгобрат [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.tourclub.com.ua/> (дата звернення: 25.10.2023)
14. Жученко В.Б «Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності на Україні: передумови та перспективи» / Валентина Григорівна Жученко // Регіональні перспективи - №1 (14), 2001. с. 112 – 117.
15. Капаціла В. І. Розвиток гірськолижного туризму у Західному регіоні України. Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи : наук. моногр. Дрогобич, 2019. С. 177 - 182.
16. Корсак Р. В., Корсак М. В., Гребенюк М. В. Туристичні об'єкти Закарпатської області: Збірник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2017. 416 с.
17. Магійович Р. І., Пилип'як О. В., Шкрібинець О. О. Розвиток туристично-рекреаційного комплексу в Західному регіоні. Науковий вісник : зб. наук.-техн. пр. Львівського лісотехнічного університету. 2018. Вип. 18.7. С. 164– 169.
18. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навч.посіб. Київ: Знання, 2018. 343 с.
19. Найпопулярніші криті гірськолижні курорти світу URL: <https://igotoworld.com/ua/article/17-04-2014-worlds> (дата звернення: 27.10.2023).
20. Про курорти [Електронний ресурс] : Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 19.01.2006 р. N 3370-IV. – Електронні текстові дані. – Режим доступу:<http://zakon.golovbukh.ua/regulations/8186/8190/460435/>, вільний. – (дата звернення: 09. 07. 2023).
21. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Конвенцію прийнято 22.05.2003 р., ратифіковано Законом України №1672-

IV від 07.04.2004 р.) URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_164 (дата звернення: 20.09.2023).

22. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 232-р «Про схвалення Концепції розвитку гірських територій українських Карпат». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2019-p> (дата звернення: 02.11.2023).

23. Статистичний бюлетень України за 2021 рік [Електронний ресурс] . – Туристична діяльність в Україні – Київ: Державна служба статистики України, 2022. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 10.09.2023).

24. Троценко Л. Гірськолижний туризм як рекреаційно-оздоровча діяльність у сучасному середовищі. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VIII Всеукр. наук.- практик. конф. з міжнар. участю. Львів, 2012. С. 316–318.

25. Указ Президента України №543/2019 «Про розвиток регіону українських Карпат». – URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5432019-28753> (дата звернення: 02.11.2023).